

A Kúria

**mint felülvizsgálati bíróság
részitélete**

Az ügy száma: Pfv.I.20.762/2019/13. szám

A tanács tagjai: . Orosz Árpád a tanács elnöke
Dr. Kiss Gábor előadó bíró
Dr. Varga Edit bíró

A felperes

A felperes képviselője: Oppenheim Ügyvédi Iroda

Az alperes

Az alperes képviselője: Jarovinszkij Ügyvédi Iroda

A per tárgya: használati díj megfizetése

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: felperes

A másodfokú bíróság és a jogerős határozat száma:
Fővárosi Ítéltábla 10.Gf.40.739/2018/13.

Az elsőfokú bíróság és a határozat száma:
Fővárosi Törvényszék 2.G.40.399/2016/314.

Rendelkező rész

A Kúria a Fővárosi Ítéltábla 10.Gf.40.739/2018/13. számú jogerős részítéletét a felülvizsgálattal támadott részében hatályon kívül helyezi;

az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatja és

kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 6.935.713.861 (hatmilliárd-kilencszázharmincötmillió-hétszáztizetháromezer-nyolcszázhatvanegy) forintot és ebből az összegből:

- 2.281.701.512 (kétmilliárd - kétszáznyolcvanegymillió - hétszázegyezer - ötszáztizenkettő) forint után 1998. május 1. napjától 2001. december 31. napjáig évi 20%, 2002. január 1. napjától 2004. április 30. napjáig a mindenkori éves költségvetési törvényben meghatározott mértékű, 2004. május 1. napjától 2013. június 30. napjáig a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal, míg 2013. július 1. napjától a kifizetés napjáig járó, a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatot,
- 903.557.791 (kilencszázhárommillió - ötszázötvenhétezer - hétszázkilencvenegy) forint után 2003. március 1. napjától 2004. április 30. napjáig a mindenkori éves költségvetési törvényben

meghatározott mértékű, 2004. május 1. napjától 2013. június 30. napjáig a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal, míg 2013. július 1. napjától a kifizetés napjáig járó, a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatot,

- 3.474.357.413 (hárommilliárd - négyszázhetvennégy millió - háromszázötvenhétezer - négyszázötvenhárom) forint után 2008. december 1. napjától 2013. június 30. napjáig a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal, míg 2013. július 1. napjától a kifizetés napjáig járó, a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatot,
- 276.097.145 (kétszázhetvenhatmillió - kilencvenhétezer - száznegyvenöt) forint után 2013. november 18. napjától a kifizetés napjáig járó, a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatot;

az alperes viszontkeresetét részben - a P. Kft. szakértő által 305. sorszám alatt csatolt szakvéleményben „N” jelzéssel felsorolt eszközök után használati díj megfizetésére irányuló részében - elutasítja.

Ezt meghaladóan az elsőfokú bíróság ítéletét - az alperes viszontkeresetének a fentieket meghaladó részében helyt adó rendelkezések körében - hatályon kívül helyezi és ebben a körben az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja.

A felperes javára az 5.000.000 (ötmillió) forint + áfa összegben megállapított másodfokú perköltség összegét 80.000.000 (nyolcvanmillió) forintra felemeli.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 20.000.000 (húszmillió) forint felülvizsgálati eljárási költséget, míg ezt meghaladóan a felperes felülvizsgálati eljárási költségét 14.000.000 (tizennégy millió) forintban, az alperesét 12.500.000 (tizenkétfélmillió-ötszázezer) forintban állapítja meg.

A részítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes jogelődjét 1988. november 1-jén a C. Állami Vállalat alapította. Az alapító az összesített apportlista szerint - egyebek mellett 869.530.000 forint értékben gépeket, berendezéseket és járműveket - összesen 1.377.300.000 forint értékű apportot bocsátott az alapításkor a jogelőd rendelkezésére.
- [1] Az alapítás napján a felperes jogelődje bérleti szerződést kötött az 1993. december 31-ig tartó határozott időre az alapító állami vállalattal mint bérbeadóval. A felperes jogelődje az írásbeli megállapodás mellékletében felsorolt, az alapító tulajdonában álló összesen 1.617.200.000 forint értékű ingatlanokat, 639.200.000 forint értékben gépeket és berendezéseket, illetve a 2.600.000 forint értékű m-i üdülőt vette bérbe.
- [2] A felek a szerződés 2. pontjában rögzítették, hogy a bérlet lejárta után a gépek és berendezések térítés nélkül a felperes jogelődje tulajdonába kerülnek, az ingatlanok tulajdonjogát 1993. szeptember 30-ig, az üdülő tulajdonjogát 1989. március 1-jéig rendezik. A megállapodás 5. pontja értelmében a felperes jogelődje a bérelt állóeszközöket idegen tulajdonként köteles nyilvántartani, a

7. pont szerint a bérleti díj a bérbe vett eszközök átadáskori bruttó értékére vetítve számítandó. Annak mértéke a szerződésben rögzített, évenként meghatározott %-os összeg, amelyet 20-30-30-20%-os negyedévenkénti megoszlásban havonta, a hó utolsó napján esedékesen az általános forgalmi adóval (áfával) növelten kell a felperesnek átutalással megfizetnie.

- [3] A felperes a bérbeadó kezelésében álló ingatlanra egy Maerz kemencét épített, majd 1992. október 20-án szerződést kötött a kezelővel a felépítmény földtől elkülönülő, önálló tulajdonjogának megszerzésére. 1992. december 21-én a földhivatal az említett kemencét önálló ingatlanként 2/A. helyrajzi számon nyilvántartásba vette és arra a felperes tulajdonjogát bejegyezte a 2. helyrajzi számú ingatlant terhelő földhasználati joggal együtt.
- [4] A felperes az 1993. december 30-án megkötött adásvételi szerződéssel megvásárolta a szintén a per tárgyát képező m-i 2. helyrajzi számú ingatlanon található két klinkerkemencét.
- [5] Az Állami Vagyongyűjtemény (ÁVÜ) az 1993. július 28-án kelt határozatával rendelkezett - egyebek mellett - a bérleti szerződésben felsorolt, utóbb az 1994. július 6-i emlékeztetőben 876.000.000 forint könyv szerinti értéken megjelölt állóeszközöknek a C. Vállalattal történő elvonásáról.
- [6] Ezt követően 1994. január 1-jei hatállyal az elvont ingatlanok, gépek és berendezések használatára a felperessel újabb bérleti szerződést kötött azzal, hogy annak időtartama abban a hónapban jár le, amikor a bérlettel érintett eszközöket a privatizációs eljárás során értékesíti. A szerződés leghosszabb időtartamát 1 évben határozták meg. Kikötötték, hogy a felperes a megállapodás 2. számú mellékletében tételesen felsorolt eszközöket - beleértve az ott említett földterületeket is - a korábban kötött bérleti szerződésben rögzített módon meghatározott bérleti díj megfizetése fejében jogosult használni.
- [7] 1994. március 3-án az ÁVÜ és a felperes között létrejött megállapodásban a felek részletezték, hogy a bérleti díj éves összege megegyezik a számviteli törvény alapján számított 1994. évi értékcsökkenési leírással, vagy a bérleti szerződés korábbi megszűnése esetén annak arányos részével. Rendelkeztek arról, hogy a bérleti díj fizetése negyedévi megoszlásban, ezen belül havi egyenlő ütemben minden hónap utolsó napján esedékes. A megállapodás 3. pontja szerint a bérlet utolsó hónapja az a hónap, amelyben a bérbeadó a bérlő gazdasági társaságban meglévő részvényei és a jelen megállapodás által érintett eszközök privatizációjára vonatkozóan harmadik személlyel érvényes szerződést köt. A bérlet maximális időtartamát egy évben rögzítették. A bérleti szerződés 1994. augusztus 31-én megszűnt.
- [8] A felperes alapítójától elvont vagyon értékesítésére indult privatizációs eljárásban 1994. augusztus 8-án az alperes és jogelődje az állami vagyont kezelő szervezettel adásvételi szerződést (a továbbiakban: privatizációs szerződés) kötöttek. E szerint a vagyonkezelő eladta az alperesnek és jogelődeknek a felperes jogelődjé jegyzett tőkéjének 44,94%-át megtestesítő részvényeit, a jogelőd által bérbe vett 876.000.000 forint könyv szerinti értékű, a szerződés 3. számú mellékletében megjelölt állóeszközöket, illetve a 4. számú mellékletben helyrajzi szám szerint felsorolt ingatlanokat.
- [9] A privatizációs szerződés megkötését követően az alperes és jogelődje tárgyalásokat folytattak a felperes jogelődjével az általa korábban kötött bérleti szerződés alapján használt állóeszközök eladására vonatkozó adásvételi szerződés megkötése érdekében. A felek többször kifejezésre juttatták azt az igényüket is, hogy amíg a megállapodás nem jön létre, a felperes jogelődjével bérleti szerződést kívánnak kötni az általa birtokban tartott, de egyébként az alperes és jogelődje tulajdonában álló vagyontárgyak használatára. A felperes jogelődjé az alperes jogelődje által javasolt tartalmú adásvételi szerződés megkötésétől, valamint az újabb bérleti szerződés megkötésétől elzárkózott.
- [10] A felperes jogelődjé a perbeli ingatlanokat és vagyontárgyakat továbbra is birtokban tartotta és az ingatlanokon különböző beruházásokat végzett. 2014. április 7-én az alperes és jogelődje a perbeli ingatlanokat, állóeszközöket és gépeket birtokba vették.

A kereseti kérelem, az alperes védekezése és viszontkereseti kérelme

- [11] A felperes módosított keresetében egyrészről annak a megállapítását kérte, hogy az alperes és jogelődai (a korábbi II-VI. rendű alperesek) és közte 1994. augusztus 23-án adásvételi szerződés jött létre mindazokra a vagyontárgyakra, amelyek az 1994. augusztus 8-án kötött privatizációs szerződés 3. és 4. számú mellékletében lettek felsorolva. Az elsőfokú bíróság a 25.G.75.298/2000/87. számú ítéletével a keresetnek helyt adott, és megállapította a szerződés érvényes létrejöttét. A Legfelsőbb Bíróság mint másodfokú bíróság a Gf.31.934/2002/8. számú részítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatva a keresetet elutasította, a többi kereseti kérelem tárgyában az elsőfokú bíróságot az eljárás folytatására utasította. A jogerős részítélet szerint az alperesek nevében a felperes által hivatkozott adásvételi szerződés megkötésénél a M. K. Kft. álképviselőként járt el.
- [12] A felperes következő kereseti kérelmében annak a megállapítását kérte, hogy az 1994. augusztus 8-án megkötött szerződés vele szemben hatálytalan, mert a szerződés tárgyát képező ingatlanokban és ingóságokban tulajdoni hányaddal rendelkeznek. Utalt arra is, hogy a szintén a per tárgyát képező m-i 2. helyrajzi számú ingatlanon a jogelődje által épített két klinkerkemence tulajdonjogát egy 1993 decemberében kötött megállapodással megszerezte. Az elsőfokú bíróság a 16.G.41.619/2008/11. számú rész- és közbenső ítéletével a keresetet elutasította. A másodfokú bíróság 14.Gf.40.414/2009/24. szám alatt az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletét megváltoztatva a keresetet elutasította, ezt meghaladóan azt - részítéletet hozva - hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasította. A Legfelsőbb Bíróság a Gfv.X.30.252/2010/5. számú részítéletével a jogerős részítéletet hatályában fenntartotta.
- [13] A felperes további kereseti kérelme annak a megállapítására irányult, hogy a m-i 2. helyrajzi számú ingatlan tulajdonjogát ráépítéssel megszerezte, illetve hozzáépítéssel tulajdoni hányadot szerzett az ingatlanban és további három külterületi ingatlanban. Eshetőleges kereseti kérelme az 1994. augusztus 8-án megkötött privatizációs szerződés részbeni érvénytelenségének a megállapítására irányult. Szintén eshetőlegesen kártérítési igényt is előterjesztett. A Kúria Gfv.VII.30.218/2013/8. számú hatályon kívül helyező végzése folytán megismételt eljárásban az elsőfokú bíróság a 7.G.41.619/2008/151. számú részítéletével a felperes ez irányú kereseti kérelmeit elutasította. A másodfokú bíróság a 10.Gf.40.823/2013/14. számú részítéletével az elsőfokú részítéletnek a keresetet elutasító rendelkezését helybenhagyta. A Kúria a Gfv.VII.30.229/2014/12. számú részítéletével a jogerős részítéletet hatályában fenntartotta.
- [14] A felperes a 2016. április 20-án kelt előkészítő iratában (12/F/1.) további keresetet terjesztett elő, amelyben kérte, hogy a bíróság állapítsa meg, hogy a keresetben megjelölt valamennyi dolog - köztük a két klinkerkemence és az apportlista tárgyai - az ő tulajdona, továbbá kötelezze az alperest azok birtokba adására. Az elsőfokú bíróság a 19. sorszámu végzésével tájékoztatta a felperest, hogy el nem bíralt kereset hiányában a kereset módosítására nincs eljárásjogi lehetőség, az el nem bíralt - alább ismertetett - viszontkeresettel szemben a felperes már viszontkeresetet nem terjeszthet elő, ezért a felperes előkészítő iratában foglaltakat a viszontkeresettel szembeni érdemi védekezésként bírálja el. A felperes az eljárás szabálytalansága elleni kifogást terjesztett elő, amelyet az elsőfokú bíróság a 23. sorszámu végzésével bíralt el: azt figyelmen kívül hagyta és utalt rá, hogy amennyiben a felperes a bíróság álláspontjával nem ért egyet, lehetősége van új számon, új kereset előterjesztésére.
- [15] Az alperes és jogelődai az eljárás során több viszontkereseti kérelmet terjesztettek elő. Azok egy részét az elsőfokú bíróság a 7.G.41.914/2014/50. számú részítéletével elutasította. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság részítéletét a 10.Gf.40.298/2015/11. számú részítéletével helybenhagyta. A Kúria a jogerős részítéletet a Gfv.VII.30.105/2016/6. számú részítéletével hatályában fenntartotta.
- [16] Az alperes az 1994. augusztus 8-án kelt privatizációs szerződés 3. és 4. számú mellékletében felsorolt vagyontárgyak birtokba adása iránt előterjesztett viszontkeresetét (a továbbiakban:

elsődleges viszontkereset) a szintén a per tárgyát képező ingatlanok időközben történt birtokba vételére tekintettel leszállította (16. sorszámú beadvány), azt a „perköltségigény” vonatkozásában tartotta fenn.

- [17] A per során az alperes 1995. május 16-án használati díj megfizetése iránt is előterjesztett viszontkeresetet (másodlagos viszontkereset), amelyet utóbb módosított (269. sorszámú beadvány). A módosított viszontkeresetében használati díj címén az 1994. szeptember 1-jétől 2014. április 7-ig terjedő időszakra 24.884.673.809 forint és járuléka megfizetésére kérte kötelezni a felperest. A késedelmi kamatigényét 2014. április 30-ig 18.089.159.899 forintban határozta meg, 2014. május 1-jétől a kifizetés napjáig 24.884.673.809 forint összeg után a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatra tartott igényt (309. sorszámú beadvány).
- [18] Arra hivatkozott, hogy a felperes és jogelődje jogcím hiányában birtokolta azokat az ingatlanokat és ingóságokat (gépek, berendezések), amelyeket ő és jogelődei az általuk kötött privatizációs szerződéssel megszereztek. Okfejtése szerint a felperes az általa csatolt apportlistán (1/F/11.) szereplő gépeken és berendezéseken az alapításakor nem szerezhette tulajdonjogot, mert azok az alattuk lévő ingatlanokkal alkotórészi kapcsolatban vannak, ezért forgalomképtelennek minősülnek. Szerinte ugyanez vonatkozik a két klinkerkemencére is. Álláspontja szerint a perben korábban a felsőbb bíróságok ítélt dolog hatályával mondták ki, hogy a felperes által 1/F/11. szám alatt csatolt melléklet hiteles apportlistának nem fogadható el, a felperes jogelődjének a bejegyzése tárgyában hozott végzés nem tartalmazza tételesen, hogy mely eszközök képezték az apport tárgyat.
- [19] A felperes kérte a használati díj megfizetése iránti viszontkereset elutasítását. Egyrésről arra hivatkozott, hogy az igény a 2005. október 6-ig terjedő időszakra elévült, mert az alperes először csak a 2010. október 6-án előterjesztett beadványában utalt a felek között korábban létrejött bérleti szerződésre és annak a megszűnésére. Állította, hogy a használati díjigénnyel érintett két klinkerkemencének és a jogelődje alapításakor az apport tárgyat képező eszközöknek ő a tulajdonosa, így azok használatával összefüggésben használati díj iránti igényt az alperes nem érvényesíthet. Egyebekben vitatta a viszontkereset összecszerűségét, azt legfeljebb 863.949.633 forint összegben találta megalapozottnak. Vitatta, hogy az alapításakor rendelkezésre bocsátott apporttárgyak, továbbá a két klinkerkemence az alperes ingatlanaival alkotórészi kapcsolatban állnak, ezért szerinte azok használata után használati díjigény nem érvényesíthető. Az alkotórészi minőséggel összefüggésben általa előadottak alátámasztására, valamint a használati díj mértékével kapcsolatban magánszakértői véleményt csatolt (199/F/I., 264. sorszámú beadványok).
- [20] A felperes a 102. sorszámú beadványában kérte a használati díj iránti viszontkereset kapcsán a tárgyalás felfüggesztését arra hivatkozással, hogy a két klinkerkemence és az apportlistán szereplő eszközök tulajdonjogának megítélése előkérdésnek minősül, mert az alperes azok után is használati díjigényt kíván érvényesíteni vele szemben.
- [21] A viszontkeresettel szemben 25.103.197.622 forint összeg erejéig beszámítási kifogást is előterjesztett. Arra hivatkozott, hogy a perbeli ingatlanok egy részén ráépítési és hozzáépítési jellegű beruházásokat végzett, továbbá a perbeli gyárkomplexum birtoklásával összefüggésben szükséges költségei merültek fel.
- [22] Az alperes vitatta, hogy az igénye részben elévült, és alaptalannak tartotta a felperes beszámítási kifogását.

Az elsőfokú ítélet és másodfokú részítélet

- [23] Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 11.656.101.369 forintot és ennek 1994. október 1-jétől a 2001. december 31. napjáig terjedő időre a jegybanki alapkamat kétszeres szorzatával megegyező, 2002. január 1-jétől a 2004.

december 31-ig terjedő időre évi 11%, 2005. január 1-jétől a kifizetés napjáig a jegybanki alapkamat 7%-kal növelt összegével megegyező mértékű kamatát. Ezt meghaladóan a viszontkeresetet elutasította.

- [24] Az elsőfokú bíróság a felperes egyes tulajdoni igényeiről rendelkező jogerős részítéletek alapján - külön utalva a Kúria Gfv.VII.30.229/2014/12. számú részítéletére - tényként kezelte, hogy a felperes a perbeli ingatlanok és a privatizációs szerződéssel érintett eszközök és a két klinkerkemence vonatkozásában jogalap nélküli birtokosnak minősült, ezért a viszontkeresetet a jogalapja tekintetében megalapozottnak találta.
- [25] A felperes elévülési kifogását alaptalannak ítélte meg, mert szerinte az alperes az 1995. május 16-án kelt beadványában terjesztette elő a viszontkereseti kérelmet, amelynek jogcímét utóbb pontosította, és a marasztalási összeg tekintetében többször „aktualizálta”. A használati díjfizetési kötelezettséggel érintett időszakot - egyezően a módosított viszontkeresetben foglaltakkal - az 1994. szeptember 1-je és a 2014. április 7. közötti időszakban határozta meg.
- [26] Az alperes előadására tekintettel szakértői bizonyítást folytatott le annak megállapítása céljából, hogy a felperes apportlistáján (1/F/11) szereplő eszközök és a két klinkerkemence az érintett ingatlanokkal alkotórészi kapcsolatban állnak-e. Szakértőként a P. Kft.-t rendelte ki. A szakértő a pontosított szakvéleményét 141. sorszám alatt csatolta az iratokhoz.
- [27] A szakértő az apportlistán szereplő tételeket csoportosította és az „A” jelű csoportba sorolta azokat, amelyek szerinte alkotórészi kapcsolatban állnak az ingatlanokkal, mert a kapcsolat megszüntetése jelentős értékvesztéssel vagy a használhatóság elvesztésével jár. Az „F” jelű csoportba - tartozékként minősítve - azokat a tételeket sorolta, amelyek nem alkotórészi kapcsolatban állnak az ingatlanokkal, de az adott eszköz és az épület között funkcionális kapcsolat áll fenn abban az értelemben, hogy annak megszüntetésével a cementgyártás technológiai folyamata megszűnik, vagy jelentős mértékben befolyásolja a működést. Az „N” jelű csoportba sorolta azokat az eszközöket, amelyek „megszüntetése” a technológiai munkafolyamat szempontjából nem jár zavarral, az adott tétel funkcióját tekintve nem része a termelési folyamatnak.
- [28] A klinkerkemencékkel kapcsolatban kifejtette, hogy azok „gépalapon” keresztül kapcsolódnak a talajhoz, és mint a cementgyártási technológia nélkülözhetetlen berendezései (ún. vezérgépek), műszaki értelemben alkotórésznek minősülnek.
- [29] A beszerzett szakértői vélemény alapján az elsőfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy a szakértő által „A” és „F” minősítéssel jelzett apporttárgyak az alattuk lévő földrészlettel, illetve épülettel alkotórészi kapcsolatban állnak, az „N” minősítéssel megjelölt apporttárgyak pedig tartozéknak minősülnek. Utalt arra is, hogy a periratok azt támasztják alá, hogy az ügyben korábban eljáró bíróságok nem fogadták el a felperes által készített listát olyan hiteles listának, amely az általa felsorolt eszközök esetében a tulajdonjogát bizonyította volna (Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.414/2009/24. számú részítélet, Kúria Gfv.X.30.252/2010/5. számú részítélet).
- [30] A klinkerkemencék kapcsán kiemelte, hogy azokról az 1993. december 30-án megkötött szerződés (12/F/1. számú beadvány 7. számú melléklete) előzményeként a felek között létrejött bérleti szerződés 2. pontjában a felek úgy rendelkeztek, hogy annak lejártát követően a gépek és berendezések térítés nélkül a felperes jogelődje mint bérlo tulajdonába kerülnek. Tényként állapította meg, hogy a klinkerkemencék tulajdonjoga - az alperes által sem vitatottan - átruházásra került azt megelőzően, hogy az ÁVÜ a C. Vallalat vagyonát elvonta, mert a C. Vallalattól bérbe vett eszközöket 1993. december 31-ei hatállyal vonta el, a bérleti szerződés 1993. december 30-án járt le, így a tulajdonos a klinkerkemencék tulajdonjogáról lemondott. Okfejtése szerint azonban a klinkerkemencék az alapul fekvő ingatlannal szintén alkotórészi kapcsolatban állnak, így azokat önállóan nem lehetett volna átruházni.
- [31] Kiemelte: az igazságügyi szakértő véleménye szerint a gépalap a géppel vagy berendezéssel együtt értelmezendő még akkor is, ha a gép vagy a berendezés arról roncsolás mentesen

leszerelhető, vagy elbontható, de egy új helyen történő telepítéskor a gépalap ismételt megépítése szükséges. Ebből azt a következtetést vonta le, hogy a perbeli gépek, üzemi berendezések és azok alapjai egymással fizikai kapcsolatban állnak.

[32] Hangsúlyozta, hogy ha az apportlistán szereplő tételek egymással funkcionális kapcsolatban állnak, a technológiai folyamatból való kiemelésük a cementgyártás folyamatában akadályt, a vezérgép esetén pedig a folyamat ellehetetlenülését eredményezi. Utalt arra is, hogy a klinkerkemence a gépalapon keresztül kapcsolódik a talajhoz, és alkotórésznek tekinthető. Szintén utalt rá, hogy az igazságügyi szakértő szerint a funkcionális követelményeket a cementgyártásból levezethető célkitűzések határozzák meg, a funkciók a feladathoz rendelve és aszerint vizsgálhatók, a gépalapok pedig funkciójukat tekintve a rájuk telepített gépektől nem választhatók szét.

[33] Érvelése szerint a felperes által az eljárás során becsatolt magánszakértői vélemény alapján sem lehet ellenkező következtetésre jutni. Kiemelte, hogy a magánszakértői vélemény a felperes által megadott szempontok alapján készült, a szakértő kirekesztette a vizsgálatból a gépek és berendezések közötti funkcionális kapcsolat vizsgálatát, amely feltételezi a cementgyártás folyamatában betöltött szerep értékelését és az eszközök minősítését is. Ezért nem ütköztethetők a szakértői vélemények és aggályossá sem tehető a perben kirendelt szakértő szakvéleménye. Újabb szakértő kirendelését pedig nem találta indokoltnak.

[34] Rámutatott: az igazságügyi szakértői véleményben foglaltakkal részben azonos eredményre jutott a korábban eljáró B. L. és T. P. igazságügyi szakértő is, akik egyike sem állította, hogy a gépek, berendezések ne lennének kicserélhetők, pótolhatók, az oldható kötésekkel a gépalapról lecsavarozhatók, azonban a jogi megítélés körében szerinte az hangsúlyos, hogy ez milyen következménnyel jár a működés szempontjából. Amennyiben a kapcsolat megszüntetése az adott berendezésnek a megszűnés helyén való működését teszi lehetetlenné - érvelt -, lényegtelen minden további mechanikai vizsgálódás, és így nem releváns a magánszakértői vélemény az „oldható kötésekre” vonatkozóan.

[35] A használati díj megállapítása céljából szintén szakértői bizonyítást folytatott le és szakértőként a korábban eljáró P. Kft.-t jelölte ki. A szakértő, a bíróság felhívására is figyelemmel, a perbeli időszakra a használati díjat éves bontásban határozta meg.

[36] Kiindulásként - az 1994. szeptember 1-jei kezdő időpontra vonatkozó értékmeghatározás során - a számítások alapját képező értékeket a költségalapú értékmeghatározásnak megfelelően az adott időszakra vonatkozó avulási tényezőkkel vette figyelembe, valamint az eltelt időszak megfelelő árindex-korrekciójával számolt. Az 1995-2014. évi időszakra az évi értékmeghatározást az előző évi érték évenkénti avulásának megfelelő mértékű csökkentésével és az éves építőipari árváltozásnak megfelelő indexálással számolta. A használati díj számításának alapját képező értékmeghatározást csak a természetben jelenleg is meglévő tételekre végezte el. Az egyes évekre meghatározott használati díjakat a tárgyévi forgalmi értékből vezette le.

[37] A szakértő a használati díjat több metodikával is kiszámolta. A természetben jelenleg is meglévő eszközállományra 68 hónapos bérleti periódus alapján a használati díj éves nominált összegét összesen 11.656.101.369 forintban határozta meg, amelyből az alperes ingatlanai használati díját 5.623.904.208 forintban, a klinkerkemencék használati díját 1.291.207.034+20.602.619 forintban, a felperes apporteszközeinek használati díját 4.720.385.508 forintban jelölte meg. Ez utóbbiból az „A” és „F” jelű elemek használati díja 4.648.165.579 forint, az „N” jelű elemeké 72.221.929 forint (305. sorszámú szakértői vélemény). Az elsőfokú bíróság a használati díj összegét e szerint a számítási módszer szerint állapította meg.

[38] Az elsőfokú bíróság elfogadta a szakértő álláspontját abban, hogy a korábban megkötött bérleti szerződésben rögzített díj egzakt adat, így a bérleti díjból kiinduló számítás a korábban alkalmazottnál pontosabbnak tekinthető, kiküszöböli a bizonyítatlansági tényezőket, maguk a felek is a bérleti szerződéseket vették figyelembe a használati díjszámítás alapjául. Elfogadta azt a kellően

megindokolt szakértői álláspontot is, hogy nincs torzítás a bérleti díjalapú számítás esetén az arányosítás során: az apport eszközök vonatkozásában is ugyanaz az arányosítási logika és módszer, mint az ingatlanoknál.

[39] A klinkerkemencék kapcsán, figyelemmel az alkotórészi kapcsolatra, szintén megalapozottnak tartotta a használati díj iránti igényt. Szerinte ezen eszközök után indokolt volt a bérleti szerződéssel lefedett időtartam, azaz 68 hónapos bérleti periódus alapulvételével 1.291.207.034 forint mellett 20.602.619 forint többlethasználati díj megállapítása is.

[40] Hangsúlyozta, hogy a szakértő a lehetséges számítási módok közül választhat, adott esetben ő dönti el, hogy melyik módszert alkalmazza, a bírói gyakorlat szerint azonban a használati díj nem egyezik meg a kiköthető bérleti díj összegével. Elfogadta a szakértő álláspontját, miszerint a választott metodika függvényében a geodéta szakértő bevonását nem tartotta indokoltnak, mert az értékmeghatározás pontosságát a felmérés nem befolyásolja, ezért e körben mellőzte a további szakértői bizonyítást. Kiemelte, hogy a szakértő a felek által feltett kérdések, az általuk becsatolt további magánszakértői vélemények alapján az eredeti szakvéleményét írásban kiegészítette, végső következtetéseit aggálytalannak ítélte meg és azt ítélezése alapjául elfogadta.

[41] Nem osztotta a felperesnek a szakértői bizonyítással kapcsolatos eljárási kifogásait, és nem adott helyt a szakértő kizárására irányuló indítványának sem. Szerinte az igazságügyi szakértő megfelelő kompetenciával rendelkezett, a kirendelt szakértői szerv részéről eljár T. N. szakterülete a bányászati és az építőipari gépgyártás is. Hangsúlyozta, hogy az igazságügyi szakértő jogkérdésben nem nyilatkozott, továbbá, hogy a kizárási indítványban sérelmezett szakértői kijelentések részben nem a felperesre, hanem a magánszakértőre vonatkoztak, másrészt pedig általános mérnökmemberi megnyilvánulásnak minősültek, megnyilvánulásaiból nem vonható le az a következtetés, hogy érdekelt lenne a per kimenetelében.

[42] Az alperes beszámítási kifogását alaptalannak találta.

[43] Az elsőfokú bíróság a felperes informatikai szakértő kirendelésére, helyszíni szemle tartására, újabb szakértő kirendelésére, a felperes által kért videofelvétel megtekintésére, a geodéta társszakértő bevonására, a felperes által megjelölt magánszakértő tanúkénti kihallgatására, továbbá a közgazdasági kérdésekben jártas szakértő kirendelésére irányuló bizonyítási indítványainak nem adott helyt.

[44] Érvelése szerint a felperes az informatikai szakértő kirendelésével kizárólag az egyébként nyilvánvaló perbeli adatokat kívánta bizonyítani, a szakvélemény elkészítéséhez a helyszíni szemlére nem volt szükség, ugyanezen okból tartotta alaptalannak a videofelvétel megtekintését a perbeli gépek, berendezések egy részéről, az általa kirendelt szakértőt a megjelölt szakkérdésben kompetensnek tekintette. Indokolása szerint a magánszakértők tanúként történő kihallgatásának az ügy elbírálása szempontjából nem volt jelentősége.

[45] Rögzítette, hogy miután az alperes a birtokba adás iránti (elsődleges) viszontkereseti kérelmét - figyelemmel arra, hogy az igazságügyi szakértői bizonyítással felmerült költségekkel kapcsolatban a díjmegállapító végzések elleni fellebbezések elbírálása folyamatban van - a perköltségre leszállította, ezért a perköltség viseléséről mindkét viszontkereseti kérelem vonatkozásában kiegészítő ítéletben fog rendelkezni.

[46] A felperes fellebbezése és az alperes csatlakozó fellebbezése folytán eljár másodfokú bíróság részítéletével az elsőfokú bíróság ítéletének a 11.656.101.369 forint megfizetésére vonatkozó rendelkezését helybenhagyta; a késedelmi kamat megfizetésére kötelező rendelkezését megváltoztatta és a felperest 2004. június 18-tól 2004. december 31-ig évi 11%-os, 2005. január 1-jétől a kifizetés napjáig a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat 7%-kal növelt összegével megegyező mértékű késedelmi kamat megfizetésére kötelezte; az ezt meghaladó késedelmi kamatigény tekintetében a viszontkeresetet elutasította. A beszámítási kifogást elutasító ítéleti rendelkezést hatályon kívül helyezte, és ebben a körben az

elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.

- [47] A felperes másodfokú perköltségét 2.500.000 forint, valamint 5.000.000 forint + áfa összegben, az alperesét 1.250.000 forint, valamint 5.000.000 + áfa összegben állapította meg.
- [48] A fellebbezésében foglaltakra figyelemmel kifejtette, hogy a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 145. § (2) bekezdése garanciális szabályként azt biztosítja, hogy a peres felek figyelmeztetést kapjanak arról, hogy ha a bíróság a per tárgyalását befejezi, előtte végső felszólalásukat előadhatják. Rámutatott: a felperes a fellebbezésében konkrétan nem jelölte meg, hogy a figyelmeztetés elmaradása mely releváns - az eljárás során még elő nem adott - nyilatkozata megtételében gátolta; a fellebbezése mindenre kiterjedő részletes álláspontját tartalmazza, így az a körülmény, hogy az elsőfokú bíróság a 310. sorszámú tárgyalási jegyzőkönyvből kitűnően nem tett eleget a tárgyalás berekesztését megelőző figyelmeztetési kötelezettségének, nem minősül az ügy érdemi elbírálására kiható lényeges eljárási szabálysértésnek.
- [49] Indokolása szerint az alperes 2018. október 19-én elektronikus úton érkezett - 309. sorszámú - beadványa az érkezését követő pihenő és munkaszüneti napra tekintettel csak 2018. október 24-én került az eljáró bíró részére „bemutatásra”, így az elsőfokú bíróságnak nem volt módja, hogy azt az elektronikus kapcsolattartást nem vállalt felperes részére a 2018. október 25-i tárgyalást megelőzően kézbesítse.
- [50] Hangsúlyozta, hogy az alperes említett előkészítő irata csak két oldal terjedelmű, az első oldala a késedelmi kamatra vonatkozó jogszabályok felsorolását tartalmazza, a második oldalon a késedelmi kamatszámítással kapcsolatos nyilatkozat található, míg a mellékleteiben a használati díj késedelmi kamatának számítása szerepel. A felperest így szerinte nyilatkozattétel hiányában sem érte hátrány, figyelembe véve azt is, hogy az elsőfokú bíróság a késedelmi kamat mértékét nem az alperes kamatszámítása alapján határozta meg.
- [51] Utalt arra is, hogy a kiemelt jelentőségű perekben a bíróság egymást követő napokra is tűzhet tárgyalást, ami szükségképpen a tárgyalási időközök és a nyilatkozattételi határidők rövidülésével jár.
- [52] Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság eleget tett a régi Pp. 221. § (1) bekezdésében foglalt indokolási kötelezettségének: az elsőfokú ítélet tartalmazza az irányadó tényállást és a jogi indokolást. Utalt arra is, hogy a fenntartott viszontkereseti kérelem birtokba adásra nem, csak használati díj megfizetésére irányult, a díjigénnyel érintett ingatlanok, a klinkerkemencéken kívüli állóeszközök megnevezését a privatizációs szerződés 3. és 4. számú melléklete, valamint az apportlista beazonosíthatóan tartalmazza, ezért önmagában e tételek taxatív felsorolása nélkül az indokolás nem minősül hiányosnak.
- [53] Kifejtette, hogy a 10.Gf.40.823/2013/14. számú jogerős részítéletével a kereseti kérelmek vonatkozásában lezárult a jogvita, a per a továbbiakban kizárólag a viszontkereseti kérelmek tekintetében folytatódott. Erre tekintettel - szerinte - helytállóan jutott az elsőfokú bíróság arra a következtetésre, hogy elbírálatlan kereseti kérelem hiányában a 2016. április 20-ai tárgyaláson közölt keresetváltoztatásnak nem lehetett helye, ebből következően az érdemi döntést sem igényelhetett, az ezzel kapcsolatos határozathozatal elmaradása nem ütközik a régi Pp. 213. § (1) bekezdésébe.
- [54] Utalt rá, hogy a per irataiból kitűnően az alperes a birtokba adásra irányuló elsődleges viszontkereseti kérelmét leszállította, és birtokba kerülése folytán a felperest csak a perköltségben kérte marasztalni. Az elsőfokú bíróságnak ezért kizárólag a perköltségről kellett határozatot hoznia, a birtokba adásra irányuló főkövetelés megszűnése folytán a perköltségigénnyről történő döntéssel meríthette ki a leszállított elsődleges viszontkeresetet. Ehhez pedig - érvelt - az ítélet indokolásában állást kellett foglalni arról, hogy a leszállítással érintett viszontkereset tekintetében az alperes pernyertesnek minősül-e, azaz a birtokba adást alappal kérte-e. Rámutatott, hogy az elsőfokú

bíróságnak abból a jogi következtetéséből, hogy a két klinkerkemence és az apportlista tételei nem forgalomképesek, és ezért nem kerülhettek a felperes tulajdonába, közvetetten az e dolgok birtokba adása iránti viszontkereseti kérelem megalapozottsága is következik. Ezzel összefüggésben az volt az álláspontja, hogy ez csak azt tette lehetővé az elsőfokú bíróság számára, hogy döntsön a viszontkeresethez kapcsolódó perköltség viselése kérdésében; a perköltség összegének - amelynek része a szakértői díj - meghatározását viszont nem, mert az igazságügyi szakértő díjazására vonatkozó végzések az elsőfokú bíróság ítélete meghozatala időpontjában még nem emelkedtek jogerőre.

- [55] Kiemelte, hogy az elsőfokú bíróság azzal, hogy az ügyben a perköltségről való rendelkezést mellőzve döntött, megsértette az ítélet teljességének az elvét. Hangsúlyozta, hogy az elsőfokú bíróság tudatosan mellőzte az összecszerúságát illetően még függőben lévő szakértői díjakra tekintettel a perköltségről való rendelkezést, a határozat kiegészítésének jogintézménye viszont alapvetően nem ennek az eljárásjogi helyzetnek, hanem az ítélet meghozatalakor nem észlelt döntéshelyi mulasztásnak az orvoslását célozza. Szintén hangsúlyozta, hogy a kiegészítés eljárásjogi lehetőségének a jogalkotói céllal nem összhangban álló alkalmazása a bírói gyakorlatban nem kívánatos, ugyanakkor mivel ebben az ügyben a kiegészítő ítélettel a fellebbezésben sérelmezett hiányosság elvileg orvoslást nyerhet, ez az eljárásjogi szabálysértés az ítélet hatályon kívül helyezésére nem szolgálhat alapul.
- [56] Álláspontja szerint a felperesnek a tisztességes eljáráshoz fűződő jog sérelmével kapcsolatos hivatkozása kizárólag az igazságügyi szakértőhöz való közvetlen kérdésfeltevés jogának korlátozásával összefüggésben vizsgálható, az ügyben eljáró bíró részéről valamely etikátlan eljárás tanúsításának vizsgálatára azonban a jogorvoslati eljárásban már nincs lehetőség.
- [57] Alaplatannak találta a felperesnek azt a hivatkozását, hogy a szakértő megfelelő kompetenciával nem rendelkezett, továbbá, hogy jogkérdésben foglalt állást.
- [58] Kifejtette, hogy az eljárás 1995. február 20-án indult, az ekkor hatályos eljárásjogi szabályok pedig lehetőséget biztosítottak a hivatalból történő bizonyításra. E mellett szerinte megállapítható volt, hogy az alperes indítványára került sor a szakértő kirendelésére annak megállapítása érdekében, hogy milyen összegű az általa igényelt használati díj.
- [59] Rögzítette, hogy a fél releváns kérdésekre vonatkozó közvetlen fellépésének az akadályozása a szakmai ellentét feloldása ellen ható bírói intézkedésnek minősülhet, ugyanakkor mivel a fél a szakértői véleménynyilvánítás aggályosságát egyéb módon is alátámaszthatja, ezért az esetleges helytelen korlátozás, a szakértőnek közvetlenül intézhető kérdés akadályozása sem jár feltétlenül tényleges hátránnyal. Annak megítélése - érvelt -, hogy a szakértői bizonyítás a meghallgatások eredményét is figyelembe véve aggálytalan eredményre vezetett-e, a releváns szakkérdések megnyugtatóan tisztázódtak-e, érdemi, és nem eljárásjogi kérdés.
- [60] Szerinte az alperes a fellebbezési ellenkérelmében helytállóan hivatkozott arra, hogy az igazságügyi szakértő kizárására nincs valós ok, mert a szakmai munkavégzése eredményének objektivitása kellően alátámasztott azzal, hogy jelentős átfedést mutat a perben korábban kirendelt T. P. és B. L. igazságügyi szakértőknek a funkcionális dologkapcsolatra vonatkozó szakmai végkövetkeztetéseivel. Ezért nem tartotta tévesnek az elsőfokú bíróságnak a kizárási indítvány alaptalansága körében elfoglalt álláspontját.
- [61] Rámutatott: az alkotórészi minőség meghatározása funkcionális szempontú megközelítést igényel. Szerinte az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a fődolog és az alkotórész közötti tartós kapcsolat nemcsak fizikai lehet, az megmutatkozhat a kapcsolódó dolgok rendeltetésének az egymásra utaltságában is. További érvelése szerint a privatizációs szerződés 3. és 4. számú mellékletei szerinti ingatlanok, valamint állóeszközök és gépek a cement ipari méretű gyártását szolgálták, ezek funkcionális összetartozására B. L. igazságügyi szakértő már a 2006. július 3-án beérkezett szakértői véleményében egyértelműen nyilatkozott. Mindezért - érvelt - a

klinkerkemencék és az apporttárgyak dologi jogi minősítése körében a fizikai mellett a tartós, ipari termelési célzatú gazdasági kapcsolódás lényeges kritériummá emelése helytálló. Ezért szerinte nem tévedett az elsőfokú bíróság, amikor az igazságügyi szakértői bizonyítás során rendezőelvként az adott dolog technológiai folyamatban betöltött szerepét, nélkülözhetőségét is vizsgálta. Hangsúlyozta, hogy az igazságügyi szakértői bizonyítás aggálytalan eredményre vezetett, a dologkapcsolat jogi minősítéséhez szükséges releváns műszaki tények az elsőfokú bíróság rendelkezésére álltak. Érvelése szerint helytállóan vette figyelembe az elsőfokú bíróság a szakértő nyilatkozatát, miszerint a klinkerkemencék a cementgyártás nélkülözhetetlen vezérberendezései, azok a gépalapon keresztül kapcsolódnak a talajhoz, amely körülmény a vonatkozásukban indokolttá teszi az alkotórészi jelleg megállapítását. Utalt arra is, hogy az igazságügyi szakértő a 2017. október 13-án tartott tárgyaláson megerősítette, hogy a klinkerkemencék a hengerek szétvágása esetén darabokban lennének szállíthatók, a helyükről való eltávolítás sérülésmentesen nem oldható meg, mert a bennük lévő samottbélés összetörne, amely jelentős értékcsökkenéssel és a használhatóság elvesztésével járna.

[62] Szerinte nem tévedett az elsőfokú bíróság, amikor az „N” jelű eszközcsoportra a tartozéki minősítést indokolttnak találta a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 95. § (2) bekezdése szerinti törvényi vélelem alkalmazásával.

[63] A másodfokú bíróság szerint nem sértett jogszabályt az elsőfokú bíróság, amikor előkérdés hiányában mellőzte a tárgyalás felfüggesztését a Tatabányai Törvényszék előtt a peres felek között folyamatban lévő perre tekintettel. Az ottani eljárás tárgyát képező dolgoknak a privatizációs szerződés 4. számú melléklete szerinti ingatlanok esetleges alkotórészévé válása ugyanis a viszontkeresettel érvényesített használati díj iránti igény elbírálását nem befolyásolta, mert azok használatán alapuló követeléssel az alperes nem lépett fel.

[64] Osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját abban, hogy a használati díj iránti követelés részben sem évült el, az alperes az igényét az 1995. május 20-án érkezett beadványában előterjesztette. Utalt rá, hogy bár abban jogcímként a régi Ptk. 361. § (1) bekezdését jelölte meg, a követelés összegének a későbbi módosítása nem változtat az érvényesített jog jellegén. Az említett beadványban foglaltak alapján megállapíthatónak tartotta, hogy a használaton alapuló díjkövetelés előterjesztése a bíróság előtti fellépéssel az ötéves határidőn belül megtörtént.

[65] Az alperes tulajdonjogának az 1994. november 30-i ingatlan-nyilvántartási bejegyzésére történő, a használati díjfizetés időszakát erre alapítva vitató hivatkozás a másodfokú bíróság szerint a felperes részéről a viszontkeresettel szembeni elkésett védekezés, amelynek érdemi vizsgálatát mellőzte. A felperes arra - mutatott rá - az elsőfokú eljárás során hivatkozhatott volna.

[66] Szerinte a szakértő által alkalmazott számítási metodika nem volt kifogásolható, önmagában az a körülmény, hogy a szakértő a díjat több verzióval számolta ki, nem tette aggályossá az igazságügyi szakértői véleménynyilvánítást, és a bizonyítási eljárás lefolytatása sem kifogásolható azért, mert geodéta társszakértő bevonására nem került sor. Osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját abban, hogy a szakértő által alkalmazott „indexálás” indokolt volt, mert a huzamosabb idejű használat a bérleti díj változtatásának elvi lehetőségéhez igazodó használati díj emelését alapozhatja meg. Szintén indokolttnak tartotta a szakértő által alkalmazott „kumulált avulás” figyelembevételét. Érvelése szerint az idő múlásával az eszközök elhasználódnak, értékük csökken, ami a kumulált avulással veendő figyelembe.

[67] Kiemelte, hogy nem helytálló a felperes érvelése, miszerint a szerződő felek között bérleti jogviszony csak 1994. január 1-jétől állhatott fenn, mert az 1988. november 1-jén megkötött szerződés lízingszerződésnek minősül, ezért az annak alapján kifizetett díjak nem képezhetik a használati díjszámítás kiindulópontját. Hangsúlyozta, hogy az 1988. évi bérleti szerződés megkötésekor hatályos régi Ptk. által nem szabályozott lízing atipikus jogviszony, ennek a jogviszonynak a sajátosságai a perbeli bérleti szerződésben nem fedezhetők fel. Álláspontja szerint

ellentmond a bérleti szerződés felperes általi minősítésének az, hogy az 1988. szeptember 30-án bruttó 2.259.000.000 forint értéket képviselő dolgok 5 éves bérbevétele ellenértékéért kifizetendő 590.000.000 forint nyilvánvalóan nem tartalmazhatta a 639.200.000 forintba értékelt gépek és berendezések vételárát is. Utalt arra is, hogy az eredetileg megkötött bérleti szerződésben a gépek és a berendezések ötéves határidő lejártával történő térítésmentes tulajdon átszállására vonatkozó megállapodás valóban nem szokványos rendelkezés, ugyanakkor - figyelembe véve az 1993. december 30-án megkötött adásvételi szerződésben foglaltakat - nem ad alapot a szerződés lízingszerződéssé való minősítésének.

[68] További okfejtése szerint nem tévedett az elsőfokú bíróság akkor sem, amikor nem fogadta el a felperesnek azt az érvelését, hogy kizárólag az 1994. január 1-jétől fizetett bérleti díj lehet a használati díjszámítás alapja. Utalt arra is, hogy a használati díj igazságügyi szakértő általi meghatározását a felperes amiatt sem vitathatta alappal, hogy egyébként az 1988. évi bérleti szerződés 3. pontja szerinti, a bérlettel megillető amortizáció díjcsökkentő hatásának a figyelembevétele elmaradt.

[69] Álláspontja szerint a dologkapcsolat körében már kifejtettekből következően alaptalan a fellebbezési érvelés az apportálásra, illetve az 1993. december 30-i adásvétellel történő tulajdonszerzésre vonatkozóan; az elsőfokú bíróság helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a felperes az apportlista tételeinek, valamint a klinkerkemencék használata folytán a dolgok tulajdonosává vált, ezért az alperes felé díjfizetésre köteles.

[70] Kiemelte, hogy a bírói gyakorlat szerint a bérlet a használati díj megfizetésével akkor is tartozik, ha a bérleményt a szerződés megszűnését követően ténylegesen nem használja, a díjfizetési kötelezettség ugyanis a bérleménynek a használatra jogosulttól való „visszatartásán” alapul.

[71] A másodfokú bíróság a felperesnek a késedelmi kamattal összefüggő fellebbezését részben alaposnak találta. Rámutatott: a viszontkeresettel érvényesített használati díj alapjául szolgáló használat időtartama 1994. szeptember 1-jétől 2014. április 6-ig tartott, a felperest a használati díj megfizetése különböző naptári időpontokban terhelte. További érvelése szerint a közel húszéves időszakot felölelő használat miatti díjfizetés elmulasztásából, a rendszeres pénzbeli szolgáltatások eltérő esedékességéből következően a késedelembe esés is különböző naptári időpontokban következett be. Ezért az egész tartozás után középarányos időtől kezdődően tartotta célszerűnek késedelmi kamatfizetésre kötelezni a felperest.

[72] Kiemelte, hogy a felperes a fellebbezésében alappal sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság a beszámítási kifogását elutasította, ezért a beszámítási kifogást elutasító részében az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot ebben a körben az eljárás megismétlésére utasította.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

A jogerős részítélet ellen a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amely elsődlegesen annak - az elsőfokú ítéletnek a 11.656.101.369 forint megfizetésére kötelező rendelkezését helybenhagyó és a kamatot érintő rendelkezését részben megváltoztató részének - részben, az elsőfokú ítéletre is kiterjedő hatályon kívül helyezésére és az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítására irányult.

[73] Másodlagosan kérte a jogerős részítélet részbeni hatályon kívül helyezése mellett olyan tartalmú határozat meghozatalát, hogy a Kúria az alperes elsődleges viszontkeresetét utasítsa el, a másodlagos viszontkeresetnek annyiban adjon helyt, hogy a privatizációs szerződés 3. és 4. számú mellékletében foglalt ingatlanok után kifizetendő használati díjat 369.582.788 forintban állapítsa meg.

[74] Harmadlagosan kérte a jogerős részítélet részbeni hatályon kívül helyezése mellett olyan tartalmú határozat meghozatalát, hogy a Kúria az alperes elsődleges viszontkeresetét a perbeli

apporttárgyak és a két klinkerkemence vonatkozásában utasítsa el és a privatizációs szerződés 3. és 4. számú mellékletében szereplő ingatlanok vonatkozásában az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítsa, a másodlagos viszontkeresetét pedig az apporttárgyak és a két klinkerkemence után fizetendő használati díj vonatkozásában utasítsa el, és a privatizációs szerződés 3. és 4. számú mellékletében foglalt ingatlanok használati díját 369.582.788 forintban állapítsa meg.

[75] Negyedleges kérelme a jogerős részítelet részbeni hatályon kívül helyezése mellett arra irányult, hogy a Kúria az alperes elsődleges viszontkeresetét utasítsa el, az „F” és „N” betűvel jelzett apporttárgyak és a két klinkerkemence vonatkozásában, továbbá az „A” betűvel jelzett apporttárgyak vonatkozásában az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítsa, a másodlagos viszontkeresetét az „F” és „N” betűvel jelzett apporttárgyak és a klinkerkemence után fizetendő használati díj vonatkozásában utasítsa el, az „A” betűvel jelzett apporttárgyak használati díjak vonatkozásában az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítsa, továbbá a privatizációs szerződés 3. és 4. számú mellékletében foglalt ingatlanok után fizetendő használati díját 369.582.788 forintban állapítsa meg.

[76] Kérte továbbá a jogerős részíteletnek a perköltséget megállapító rendelkezése hatályon kívül helyezését és annak a megállapítását, hogy a másodfokú perköltsége 2.500.000 forint fellebbezési illetékből és 161.006.129 forint +áfa ügyvédi munkadíjból áll.

[77] Állította, hogy a másodfokú bíróság tévesen vonta le azt a következtetést, hogy a P. Kft., illetve T. N. szakértő kizárására nincs ok, mert a szakértő megállapításainak objektív voltát az ügyben korábban eljáró szakértők következtetései is alátámasztották. Érvelése szerint a szakértőnek a reá, jogi képviselőjére és az általa igénybe vett magánszakértőre vonatkozó - a felülvizsgálati kérelemben is hivatkozott - negatív megjegyzései önmagában megalapozzák az elfogultságát, e mellett iratellenes a jogerős részíteletnek az a megállapítása, hogy a szakértő végkövetkeztetései azonosak a korábban eljáró T. P. és B. L. igazságügyi szakértők végkövetkeztetéseivel.

[78] Állította, hogy T. N. szakértő a szakértői vélemény elkészítéséhez szükséges gépészeti szaktudással nem rendelkezett, a cement- és mészgyártás technológiáját nem ismeri. E körben utalt rá, hogy az ügyben eljáró bíróságok a perbeli ingatlanok és az azokban található gépek és felszerelések vonatkozásában a döntésüket az alkotórészi kapcsolat vonatkozásában nem a dologkapcsolat fizikai megnyilvánulási formájára, hanem kizárólag a funkcionalitásra, az adott gépnek a termelési folyamatban betöltött szerepére alapították. Szerinte az adott gépeknek a termelési folyamatban betöltött funkcióját a szakértő nem ismerte: az eljárás során úgy nyilatkozott, hogy az egyes eszközök tényleges funkcióját nem ismeri, nem tudja, hogy az adott eszköz ténylegesen mire szolgál.

[79] Sérelmezte, hogy a szakértő - a feladatán túlterjeszkedve - jogkérdésben foglalt állást a termelőeszközök, gépek, berendezések alkotórészi jellegének megállapítása során, azoknak a gépalapokhoz való részletes leírásával azonban adós maradt, ezért szerinte a szakértői véleményben foglaltakat nem lehetett volna figyelembe venni. Ezzel összefüggésben szintén kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság az alkotórészi, illetve tartozéki kapcsolat körében maga is annak a kérdésnek a megválaszolására hívta fel a szakértőt, hogy mely eszközök állnak alkotórészi kapcsolatban az alperes tulajdonát képező ingatlanokkal és melyek a tartozékok, ily módon jogkérdés megválaszolására hívta fel a szakértőt, nem pedig a tények vizsgálatára.

[80] Állította, hogy a másodfokú bíróság a régi Pp. 239. §-ába és a 142. § (1) bekezdésébe ütköző módon járt el, amikor a 2019. március 28-án megtartott tárgyaláson az ügy tárgyalását berekesztette, és április 12-ére határozathirdetést tűzött ki, amelyen szabályszerű idézés hiányában került sor a tárgyalás megnyitására és ismételt berekesztésére. Kifogásolta, hogy a másodfokú bíróság a törvényben előírt határidőn túli időpontra tűzte ki az ügy tárgyalását.

[81] Kiemelte, hogy a jogerős ítélet a régi Pp. 221. § (1) bekezdésébe ütköző módon nem, vagy csak formálisan tartalmaz indokolást a fellebbezésében foglaltakkal összefüggésben, azt teljes

terjedelmében nem bírálta el. Szerinte a másodfokú bíróság akkor járt volna el helyesen, ha az elsőfokú ítéletet mint jogszabálysértőt hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítja.

- [82] Változatlanul azt állította, hogy az alperes a használati díj iránti viszontkeresetét 2010. október 6-án terjesztette elő, ezért álláspontja szerint az akkor irányadó eljárási szabályokra tekintettel bizonyítás hivatalból már nem volt elrendelhető. Ennek ellenére a szakértő a használati díjat - a felek erre irányuló indítványai hiányában - a bíróság felhívására határozta meg.
- [83] Szerinte az elsőfokú bíróság a régi Pp. 2. § (1) bekezdésébe és a 182. § (2) bekezdésébe ütköző módon tiltotta meg, hogy a szakértőnek közvetlenül kérdéseket tehessen fel. Sérelmezte, hogy a másodfokú bíróság ebben a körben a fellebbezésével összefüggésben nem fejtette ki a jogi álláspontját.
- [84] Szintén sérelmezte az első fokon eljáró bíróság tárgyalásvezetését. Előadta, hogy a 2018. október 1-jén megküldött beadványában foglalt indítványai ellenére az általa javasolt kérdéseket az elsőfokú bíróság „csak megszűrve tette fel a szakértőnek”. Utalt rá, hogy a 2018. október 4-én megtartott tárgyaláson az eljáró bíró hangos kiabálással közölte vele, hogy a tárgyalást ő vezeti, és nem tehet fel kérdést közvetlenül a szakértőnek. Emellett szintén méltatlan stílusban utasította őt rendre arra hivatkozással, hogy engedély nélkül felpattant és kifogásait sorolta. Hivatkozott az eljáró bíró megjegyzésére, miszerint „[a]zt is vegyük jegyzőkönyvbe, hogy a felperesi képviselő gúnyosan mosolyog?”
- [85] További érvelése szerint a másodfokú bíróság nem tulajdonított kellő jelentőséget annak, hogy az elsőfokú bíróság a tárgyalást előzetes figyelmeztetés nélkül rekesztette be, és e miatt nem biztosított lehetőséget arra, hogy a felek a perbeszédüket előadják, összefoglalják a jogvita során kialakult álláspontjukat. Szerinte amennyiben csak a másodfokú eljárásban van lehetőség előterjeszteni az elmaradt nyilatkozatokat, azzal az eljárás egyfokúvá válik.
- [86] Kifogásolta, hogy az alperes 2018. október 19-én kelt beadványát csak 2018. október 25-én, azaz az utolsó tárgyaláson vette kézhez. Szerinte a másodfokú bíróság tévesen mutatott rá, hogy őt ezzel összefüggésben nem érte hátrány, valójában sérült az iratok megismeréséhez való joga.
- [87] Kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság az ügyben több alkalommal úgy tűzött tárgyalási hatánapot, hogy a tárgyalási időköz rövid voltára tekintettel nem volt lehetősége arra, hogy a tárgyalásokra kellően felkészüljön, indokolatlanul rövid határidőket adott a nyilatkozatai megtételére. Ezért az elsőfokú bíróságnak ez az eljárása - szerinte - a tisztességes eljárás követelményét sértette.
- [88] Állította, hogy az elsőfokú ítélet nem tartalmazza, hogy mi volt az eljárás tárgya, szerinte az elsőfokú ítéletben a per tárgyát képező valamennyi egyedi eszközt fel kellett volna sorolni. E hiányosság folytán nem állapítható meg, hogy mi volt az alperes elsődleges és másodlagos viszontkereseti kérelme és az sem, hogy melyek azok az eszközök, amelyek kapcsán a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy azok az alperes tulajdonában állnak. Kifogásolta, hogy az elsőfokú ítéletből nem állapítható meg: a használati díjfizetési kötelezettség hogy oszlik meg az egyes ingatlanok között.
- [89] Álláspontja szerint, ha a bíróság egyes kereseti kérelmek felől vagy azok önállóan elbírálható egyes részei felől dönt, akkor arról csak részítéleti formában határozhat. Tekintettel azonban arra, hogy az elsőfokú bíróság ítéletben hozta meg a döntését, az elsődleges viszontkereseti kérelemről is döntenie kellett volna.
- Ezzel összefüggésben végső soron azt sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság nem döntött az alperes elsődleges - módosított - viszontkeresetéről, amely szerint a birtokba adás iránti viszontkeresetét a perköltségre „szállította le”, továbbá a használati díj megfizetésére irányuló másodlagos viszontkereseti kérelem kapcsán a perköltségről. Ebben a körben azt is kifogásolta, hogy a másodfokú bíróság ezt nem tartotta az ítélet hatályon kívül helyezésére okot adó eljárási

szabálysértésnek arra hivatkozással, hogy a jogsérelem az elsőfokú ítélet kiegészítésével orvosolható.

[90] Szerinte a másodfokú bíróság jogszabályt sértett, amikor nem vizsgálta, hogy az elsőfokú bíróság jogszerűen mellőzte-e a további bizonyítási indítványait (új szakértő kirendelése, további tanúbizonyítási indítvány, a magánszakértők kihallgatása, megkeresés adatszolgáltatás végett, helyszíni szemle, geodéta társszakértő bevonása, videofelvétel megtekintése, új szakértő kirendelése az alkotórészi kapcsolat és a használati díj tárgyában).

[91] Sérelmezte, hogy a szakértő a használati díj számításával kapcsolatban készített táblázatait csak pdf formátumban bocsátotta a rendelkezésére, a díjszámítást tartalmazó táblázatok pedig excel formátumban készültek. Arra hivatkozott, hogy a pdf. formátumban nem jeleníthető meg valamennyi tizedes jegy és képlet, amit a peres felek megismerhettek volna, ha elektronikusan rendelkezésükre áll az excel formátumú táblázat. Okfejtése szerint így nem tudta ellenőrizni a szakértő számításainak helyességét.

[92] Jogszabálysértőnek tartotta, hogy nem került elbírálásra az a kereseti kérelme, amelyet a 2016. április 20-án tartott tárgyaláson benyújtott előkészítő iratában (12/F/1.) fogalmazott meg, és amelyben kérte a két perbeli klinkerkemence és az apportlista tárgyai vonatkozásában annak megállapítását, hogy azok az ő tulajdonában állnak, továbbá az alperes kötelezését arra, hogy azokat adja a birtokába. Utalt rá, hogy a Tatabányai Törvényszék előtt 9.G.40.044/2014. számon indult perben a Tatabányai Törvényszék a 2014. október 28-án tartott tárgyaláson meghozott 26-I. számú végzésével a pert e vonatkozásban megszüntette arra hivatkozással, hogy az elsőfokú bíróság előtt 7.G.41.914/2014. szám alatt ugyanazon eszközök birtoklásához való joga tárgyában már folyik eljárás.

[93] Álláspontja szerint az ügyben eljáró bíróságok okszerűtlenül, a régi Pp. 206. § (1) bekezdésébe ütköző módon állapították meg, hogy az 1/F/11. szám alatt csatolt apportlista tárgyai és a két klinkerkemence az alperes ingatlanával alkotórészi kapcsolatban állnak. Utalt arra is, hogy az apportlista első 4 elemét a szakértő nem minősítette, az ügyben eljáró bíróságok viszont mégis megállapították azok tartozéki jellegét, ezen túlmenően a vitatott eszközöket tévesen, a termelésből kiindulva, dologösszességként kezelték. Kifogásolta, hogy a szakértő a szakvéleményében nem utalt arra, hogy az elválasztás folytán az elválasztott rész értéke milyen %-ban csökken.

[94] Állította, hogy a két klinkerkemence és az apportlistán szereplő tárgyak kapcsán a másodfokú bíróság a 14.Gf.40.414/2009/14. számú jogerős részítéletével már állást foglalt abban a kérdésben, hogy azok nem minősülnek sem alkotórésznek, sem tartozéknak, szerinte a jogerős részítélet e miatt a régi Pp. 229. § (1) bekezdésébe ütközik.

[95] Jogszabálysértő módon állapította meg a másodfokú bíróság - érvelt -, hogy az apportbevétel, valamint a klinkerkemencékre vonatkozóan a tulajdonjog átruházása ezeknek az eszközöknek az alapul fekvő ingatlannal fennálló alkotórészi kapcsolata miatt érvénytelen volt, ugyanis a vonatkozó jogszabályi rendelkezések egyértelműen kizárták, hogy az apportálás után 30 évvel, a klinkerkemence adásvételére vonatkozó szerződés megkötését követő 25 évvel később az adott ügylet semmissége megállapítható legyen. Álláspontja szerint az apportot bejegyző végzés kétséget kizáróan bizonyítja az apporttárgyakra vonatkozóan fennálló tulajdonjogát. Szerinte az érvénytelenség jogkövetkezményeit a bíróság csak az elévülési és az elbirtoklási időn belül vizsgálhatja. Hangsúlyozta, hogy az alperes csak 2004. június 11-én hivatkozott az apportálás és a klinkerkemencékre kötött adásvételi szerződés érvénytelenségére, amikor a szerződés megkötésétől és az apportálástól számítva az elévülési idő eltelt.

[96] Kifejtette azt az álláspontját, hogy az egymással funkcionálisan egymásra utalt fizikai dolgok akkor válhatnak egy fődolog alkotórészévé, ha a jog ezt a fődologot tulajdoni tárgyként azonosítja, az alkotórészi fogalom nem műszaki ténykérdés, hanem jogkérdés. További érvelése szerint egy üzem önállóan nem lehet tulajdonjog tárgya; egy termelővállalat a telkekkel, az épületekkel, a gépekkel és

berendezésekkel dologösszességet képez, de az egyes elemeik nem minősülhetnek egymás alkotórészeinek pusztán azért, mert a köznapi szóhasználat egy közös név alatt kezeli őket. Hangsúlyozta, hogy az alkotórészi kapcsolat elsődleges fogalmi ismérve a tartós egyesítettség, a dolgok funkcionális egymásra utaltsága nem válhat azonossá a tartós egyesítettség törvényi fogalmi elemével, így az alkotórészi kapcsolat megállapításához nem elegendő. Utalt arra is, hogy a cementipari eszközök áttelepíthetők, erre konkrét külföldi példát hozott fel.

[97] Állította, hogy az eljárás során beszerzett szakértői véleményekből tényként volt megállapítható, hogy a per tárgyát képező valamennyi gép roncsolásmentesen eltávolítható a gépalapból, a fizikai kapcsolat nem olyan jellegű, hogy az elválasztással akár a földolog, akár a mellékdolog megsemmisülne. Utalt arra a szakértői megállapításra is, hogy a „forgókemence” a támasztógörgő-párokról leemelhető, a támasztógörgő-állomás az alapkerettel együtt a betonlapról és az anker csavarok megbontásával szintén elszállítható.

[98] Szintén kifogásolta, hogy a szakértő nem jelölte meg azokat a körülményeket, amelyek alapján egyes ingóságokat tartozéknak minősített. Rámutatott: az általa igénybe vett magánszakértő a véleményében a perbeli gépek funkcionális kapcsolatának a hiányára egyértelműen utalt, a szakértő pedig az alapján állapította meg, hogy az adott eszköz funkciója a fizikai kapcsolat megszűnése után is fennmaradt, rendeltetésében nem következik be változás, az egyes gépeknek van önálló funkciója, amelyek az ingatlanokkal közvetlen funkcionális kapcsolatban nem állnak.

[99] Hangsúlyozta, hogy abban az esetben, ha valamely ingóság tartozéknak minősül, akkor az lehet apportálás vagy adásvétel tárgya.

Álláspontja szerint a másodfokú bíróság okszerűtlen mérlegeléssel jutott arra a következtetésre, hogy az általa a fellebbezésében megjelölt 6 ingatlan használata hiányában is kötelezhető díjfizetésre. Arra hivatkozott, hogy ezeket az ingatlanokat nem vonta el az alperestől, azok funkcionálisan nem kapcsolódnak egymáshoz.

[100] Sérelmezte, hogy az ügyben eljáró bíróságok figyelmen kívül hagyták az általa beszerzett magánszakértői véleményt, amelyben a szakértők részletesen vizsgálták a gépalap és a gép fizikai és funkcionális kapcsolatát, illetve annak hiányát, az elsőfokú bíróság tévesen hivatkozott arra, hogy a szakvélemény a funkcionalitás kérdésével nem foglalkozik. Szerinte a magánszakértő az általa elvégzett vizsgálat alapján állapította meg azt, hogy az adott eszköz funkciója a fizikai kapcsolat megszüntetése után is fennmarad, az egyes gépeknek van önálló funkciója, amelyek nem állnak az ingatlanokkal közvetlen funkcionális kapcsolatban. Vitatta, hogy a jogerős részítélet szerint ő nem tett eleget a szakértői bizonyításhoz szükséges adatszolgáltatási kötelezettségének.

[101] A felperes szerint a klinkerkemencék és az apportlistán szereplő eszközök alkotórészi kapcsolata tárgyában részítélettel kellett volna dönteni, mert ez előkérdése a használati díj iránti viszontkereseti kérelem elbírálásának. Ennek kapcsán továbbra is sérelmezte, hogy a másodfokú bíróság nem tekintette előkérdésnek a Tatabányai Törvényszék előtt 20. G.40.069/2015. számon folyó perben érvényesített igény elbírálását, holott a használati díj mértékének megállapítása során szerinte nem mellőzhető annak az eldöntése, hogy az általa a perbeli ingatlanokban később létesített, illetve vásárolt és ott található eszközök a használati díj meghatározására milyen hatással lehetnek.

[102] Változatlanul állította, hogy a viszontkereset részben elévült. Vitatta, hogy az 1995. május 16-án előterjesztett viszontkereset tárgya a jogalap nélküli birtoklásra alapított használati díj iránti igény volt, mert abban az alperes a követelésének jogcímét jogalap nélküli gazdagodásban jelölte meg.

[103] Ezen túlmenően vitatta a használati díjfizetési kötelezettség kezdő időpontját is, mert szerinte az alperes a privatizációs szerződés 3. és 4. számú mellékletében felsorolt ingatlanokban 1994. november 30-án szerzett tulajdonjogot. Ezt arra alapította, hogy a tulajdonjog ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzésére csak 1994. november 30-án került sor, és az alperes a másodfokú tárgyaláson maga is azt állította, hogy 1994. október 1-jétől, a vételár kifizetésétől vehette a birtokba

a perbeli ingatlanokat és érvényesíthetett használati díjigényt.

- [104] Okfejtése szerint a használati díj megállapítása során azt nem lehetett volna külön bontani az apporttárgyak, a klinkerkemencék és az egyéb eszközök vonatkozásában; ellenben az önálló ingatlanok vonatkozásában arra hivatkozott, hogy ingatlanonkénti bontásban kellett volna a használati díjat meghatározni.
- [105] Kifogásolta, hogy az ügyben eljáró bíróságok ebben a körben figyelmen kívül hagyták a használati díj számításával foglalkozó, általa beszerzett magánszakértői véleményben foglaltakat, amely szerint az értékcsökkentett újraelőállítási költségalapú módszer önmagában megfelelő alapot nyújt a per tárgyát képező eszközök értékeléséhez. Aggályosnak tartotta, hogy a szakértő az eljárása során többfajta módszerrel is végzett számításokat a használati díj összegére vonatkozóan.
- [106] Álláspontja szerint az 1988. november 1-jén megkötött szerződés - szemben a jogerős részítéletben foglaltakkal - lízingszerződés volt, amelynek 2. pontja egyértelműen úgy rendelkezett, hogy a bérlet lejártá után a gépek és a berendezések térítés nélkül a bérlő tulajdonába kerülnek. Állította, hogy az 1993. december 30-án a két klinkerkemencére megkötött adásvételi szerződés a hivatkozott szerződés 2. pontja alapján jött létre. Érvelése szerint az 590.000.000 forintos bérleti díjban a klinkerkemencék vételára is benne foglaltatott. Ezért szerinte a szakértő tévesen indult ki abból a használati díj számítása során, hogy 1988. november 1-jétől kezdődően bérleti szerződés jött létre. Sérelmezte, hogy a szakértő nem vette figyelembe a bérleti szerződés valamennyi elemét, így azt, hogy annak a 3. pontja szerint az általa elvégzett beruházások amortizációja őt terhelte, szerinte ezt az 1994. márciusi szerződésmódosítás 4. pontja is megerősítette.
- [107] Kifogásolta, hogy a szakértő a használati díj kiszámításánál 68 hónapos bérleti időtartamot vett alapul, és az ügyben eljáró bíróságok is ebből indultak ki.
- [108] Szerinte - figyelemmel a felek között létrejött bérleti szerződésre, amely szerint a felek a bérleti díj indexálásában nem állapodtak meg - a szakértő a bérleti díjból kiinduló használati díj megállapításánál helytelenül vette figyelembe a KSH által közzétett fogyasztói árindex növekedést. Állította, hogy okszerűtlen mérlegeléssel jutott a másodfokú bíróság arra a következtetésre, hogy az általa a fellebbezésében megjelölt ingatlanok (07/1., 07/2., 0115/11., 41581.) védőfásítással érintett része használatának hiányában is kötelezhető használati díj fizetésére. Hangsúlyozta, hogy a bíróságnak ez a következtetése téves, mert tényleges használat hiányában használati díjfizetésről nem lehet beszélni, továbbá a hivatkozott ingatlanokat nem tartotta vissza, azokat nem vonta el az alperestől.
- [109] Álláspontja szerint a használati díj számításánál figyelembe kellett volna venni, hogy az alperes milyen vételáron vásárolta meg a perbeli ingatlanokat. Rámutatott, hogy az 1994. augusztus 8-án megkötött adásvételi szerződésben az ingatlanok vételáraként 400.000.000 forint került meghatározásra, ez azt jelenti, hogy az alperes a tulajdonjog megszerzéséért összesen 400.000.000 forintot fizetett.
- [110] Kiemelte, hogy jogszabálysértő módon járt el a másodfokú bíróság, amikor célszerűségi szempontokra hivatkozva 20 éves időszakra és a különböző időpontokban bekövetkezett esedékességre figyelemmel öt középarányos időtől, 2004. június 18-tól kezdődően kötelezte késedelmi kamat fizetésére.
- [111] Szerinte a másodfokú bíróság túlterjeszkedett az alperes viszontkereseti kérelmén, a középarányos időtől való kamatfizetési kötelezésnek nincs jogszabályi alapja. Állította, hogy az alperesnek az a csatlakozó fellebbezésében megfogalmazott kérelme, amely szerint az elsőfokú eljárásban előterjesztett viszontkeresetétől eltérően 2005. január 1-jétől kezdődően a késedelmi kamatot nem a jegybanki alapkamattal megegyező mértékben, hanem a jegybanki alapkamat 7%-ával növelt összeggel kéri megállapítani, a keresetváltoztatás tilalmába ütközik. További érvelése szerint a kötelezett a késedelembe esés időpontjától kezdődően köteles késedelmi kamat fizetésére, ettől eltérő szabályozást a régi Ptk. 301/A. §-a gazdálkodó szervezet közötti jogviszony esetén sem

tartalmaz. Szerinte a másodfokú bíróság jogszabálysértően járt el, amikor nem a pénztartozás esedékességétől kezdődően írt elő késedelmi kamatfizetési kötelezettséget. Állította, hogy az alperes a csatlakozó fellebbezésében a keresetét a késedelmi kamat vonatkozásában a régi Pp. 247. § (1) bekezdésébe ütköző, meg nem engedett módon megváltoztatta. Arra hivatkozott, hogy az adott jogvitában a Ptk. 301/A. § (2) bekezdésében foglaltak alkalmazására nincs lehetőség; a felek közötti jogviszony 1994. szeptember 1-jén jött létre, az ebben az időpontban hatályos régi Ptk. 301. § (1) bekezdése úgy rendelkezett, hogy a kötelezett a késedelembe esés időpontjától kezdve 20%-os mértékű kamatfizetésre köteles. Hangsúlyozta, hogy a régi Ptk. 301. § (4) bekezdése szerint alkalmazandó 86/1990. (XI. 14.) Korm. rendelet 1996. január 1-jétől hatályon kívül lett helyezve. Így sem a régi Ptk. 301/A. § (2) bekezdésében, sem a külön jogszabályban rögzített mértékű kamat nem alkalmazható 2005. január 1-jét követően, a jegybanki alapkamatnak megfelelő mértékű késedelmi kamat megállapítására van csak lehetőség.

[112] Kifogásolta a másodfokú bíróság által megállapított perköltség összegét is. Álláspontja szerint az 5.000.000 forint + áfa összegben megállapított ügyvédi munkadíj aránytalanul alacsony. Arra hivatkozott, hogy a felek perköltségigénye nem az ügyvéd és ügyfél közötti megbízási szerződésen alapult, ezért a 8/2002. (III. 30.) IM rendelet alkalmazásának nem volt helye. Szerinte a bíróságoknak a régi Pp. 75. § (1) és (2) bekezdésében foglaltak alapján kellett volna a perköltséget megállapítani és az ügyvédi munkadíj mértékét mérlegelés alapján, a piaci viszonyoknak megfelelően kellett volna meghatározniuk.

[113] A felperes a Kúriához 2019. május 31-én érkezett beadványában előadta, hogy a felülvizsgálati kérelem benyújtását követően jutott a tudomására az a körülmény, hogy az első fokon eljáró bíró az ügy iratainak az elsőfokú bírósághoz történő visszaérkezését követően, 2019. május 7-én „elfogultságot jelentett be”. Az általa előadottak igazolására csatolta a bíró 2019. május 7-én kelt, a Fővárosi Törvényszék Gazdasági Kollégiuma vezetőjének írt nyilatkozatát, amely szerint elsősorban a személyét ért támadások miatt kérte az ügy „átszignálását”, továbbá a Fővárosi Törvényszék vezetője 2019. május 21-én kelt - az ő korábbi panaszlevelére írott - válaszlevelét, amelyben a bírósági vezető - egyebek mellett - arról tájékoztatja, hogy „[a]z iratok Fővárosi Ítéltáblától visszaérkezését követően a bíró elfogultságot jelentett be, a kollégiumvezető intézkedett az ügy átosztásáról”.

[114] Állította, hogy a fentiekre figyelemmel megállapítható, hogy az elsőfokú eljárásban olyan bíró járt el, és hozott érdemi határozatot, akivel szemben a régi Pp. 13. § (1) bekezdés e) pontjában foglalt kizárási ok állt fenn. Kérte, hogy a Kúria erre tekintettel a régi Pp. 275. § (4) bekezdése alapján a jogerős részítéletet helyezze hatályon kívül és az ügyben eljáró elsőfokú bíróságot utasítsa új eljárásra és új határozat hozatalára.

[115] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős részítélet hatályában történő fenntartására irányult.

[116] Vitatta, hogy olyan ok áll fenn, amely miatt a jogerős részítéletet érdemi vizsgálat nélkül hatályon kívül kell helyezni. Érvelése szerint az első fokon eljáró bíró utóbb tett nyilatkozatát nem lehet úgy értelmezni, hogy az érdemi határozat meghozatala során elfogult volt. Szerinte a bíró csupán a felülvizsgálati kérelem előterjesztését követően, az abban foglaltakra figyelemmel nem kívánt a továbbiakban részt venni a megismételt elsőfokú eljárásban.

[117] Állította, hogy sem az elsőfokú, sem a másodfokú bíróság nem követett el az ügy érdemére kiható súlyos eljárási szabálysértést. Részben a bírói gyakorlatra is hivatkozva vitatta a felperesnek a felülvizsgálati kérelmében előadott összes eljárási kifogását. Hangsúlyozta, hogy az eljárás során a szakértői bizonyítás szabályai nem sérültek, a szakértő nem volt elfogult, jogkérdésben nem nyilatkozott, a válaszához szükséges szakértelemmel rendelkezett.

[118] Okfejtése szerint az ügyben eljáró bíróságok helyesen foglaltak állást abban a kérdésben, hogy a felperes alapítói apportlistáján felsorolt eszközök, gépek és berendezések alkotórészi, illetve

tartozéki kapcsolatban vannak az ő tulajdonában álló ingatlanokkal, az azokon álló épületekkel.

A Kúria döntése és jogi indokai

A felülvizsgálati kérelem részben, az alábbiak szerint alapos.

A felülvizsgálati kérelem mint rendkívüli perorvoslat alapja a régi Pp. 270. § (2) bekezdése szerint a jogszabálysértés, amely anyagi jogi vagy eljárásjogi szabálysértés egyaránt lehet, utóbbi azonban a felülvizsgálati kérelmet a régi Pp. 275. § (3) bekezdése szerint csak abban az esetben alapozza meg, ha annak az ügy érdemi elbírálására is lényeges kihatása volt.

A Kúria előrebocsátja a következőket. A felülvizsgálati kérelmekkel szemben támasztott követelményeket az 1/2016. (II. 15.) PK vélemény részletezi. A hivatkozott PK vélemény 3. pontja értelmében a felülvizsgálati kérelem egymással szorosan összefüggő kötelező tartalmi kellékei - a régi Pp. 272. § (2) bekezdése értelmében - a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése, valamint annak kifejtése, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja. Ezeknek az együttes törvényi feltételeknek a fél akkor tesz eleget, ha egyrészt a megsértett jogszabályhelyet konkrétan megjelöli, másrészt pedig a hivatkozott jogszabálysértést tartalmilag is körülírja, az arra vonatkozó jogi álláspontját kifejti, vagyis, ha a jogszabálysértésre való hivatkozása indokait is ismerteti. Következésképpen amennyiben a felperes a felülvizsgálati kérelmében érvelése egyes elemeihez kapcsolódóan nem a megfelelő - adekvát - jogszabályhelyet jelölte meg, a felülvizsgálati kérelme annak rendkívüli perorvoslati jellegéből adódóan, nem vezethetett eredményre.

Mindamellet a Kúria utal arra is, hogy a felperes a fenti követelményeknek megfelelő - jogszabálysértésre való hivatkozást és részletes jogi érvelést tartalmazó - felülvizsgálati kérelme sem feltétlenül alkalmas az általa kívánt joghatás kiváltására, így különösen a jogerős részítélet hatályon kívül helyezése mellett az eljárás megismétlésének elrendelésére. A felülvizsgálati kérelemben hivatkozott eljárásjogi jogszabálysértések kizárólag akkor alapozzák meg a felperes ez irányú kérelmét, ha azok az ügy érdemére oly módon voltak kihatással, hogy az eljárásjogi szabálysértéssel érintett szakaszának megismétlése indokolt (BH 1985.78, 1992.472, 1993.672.). Az érdektelen jogsértéseken túl, nem ad alapot a jogerős részítélet hatályon kívül helyezésére az olyan eljárásjogi szabálysértés sem, amelynek következtében a megismételt eljárásban lefolytatandó eljárási cselekmények nem, vagy már nem alkalmasak az ügy előbbre vitelére (pl. ha a bíróság nem biztosított megfelelő időtartamot egy nyilatkozat megtételére, de a fél azt időközben már megtette; idézés elmaradása, de a fél emiatt nem mulasztott határnapot).

[119] A Kúria a felperes elfogultsági kifogásával összefüggésben a következőkre mutat rá. A régi Pp. 13. § (1) bekezdés e) pontja szerint az ügy elintézéséből ki van zárva, és abban mint bíró nem vehet részt az, akitől az ügy tárgyilagos megítélése egyéb okból nem várható (elfogultság). A 17. § szerint, ha a bíró a reá vonatkozó kizárási okot maga jelentette be, vagy saját mellőzéséhez maga is hozzájárult, más tanács, illetőleg bíró kijelölése iránt a bíróság vezetője is intézkedhetik. Ilyen esetben a kizárás tárgyában külön határozatot hozni nem kell. A régi Pp. 18. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha a kizárás kérdését igazgatási ügykörben nem intézik el, a bíró kizárása felől ugyanannak a bíróságnak ugyanazon fokon eljáró másik tanácsa tárgyaláson kívül is határozhat.

[120] A régi Pp. 275. § (2) bekezdése kimondja, hogy a Kúria a jogerős határozatot csak a felülvizsgálati kérelem és a csatlakozó felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálhatja felül, kivéve, ha a pert hivatalból megszünteti, vagy ha a határozatot hozó bíróság nem volt szabályszerűen megalakítva, illetve a határozat meghozatalában olyan bíró vett részt, akivel szemben a törvény értelmében kizáró ok áll fenn.

[121] A Kúria kiemeli: az elsőfokú tárgyalás berekesztéséig a felek az eljáró bíróval szemben kizárási indítványt nem terjesztettek elő, és a bíró sem jelentette, hogy vele szemben kizárási ok áll fenn.

- [122] Miután az első fokon eljáró bíró kizárására az elsőfokú tárgyalás berekesztéséig a régi Pp. 13. § (1) bekezdés e) pontjára tekintettel nem került sor, továbbá elfogultságra hivatkozással az ügyben eljáró bíró a kizárását maga sem kezdeményezte, arra utóbb, a felülvizsgálati eljárásban már nincs lehetőség (BH 1997.425., BH 2010.226., BH 2019.206.). Tekintve, hogy az adott esetben nem állapítható meg, hogy az elsőfokú eljárásban kizárt bíró vett részt, ezért a régi Pp. 275. § (4) bekezdésében foglaltakra figyelemmel a jogerős részítélet hatályon kívül helyezésének nem voltak meg a törvényi feltételei.
- [123] Tény, hogy az első fokon eljáró bíró utóbb, a jogerős részítélet alapján folytatódó eljárásban, a 2019. május 7-én kelt nyilatkozatában valóban kérte „az ügy átszignálását”. A kérelmét döntően a személyét ért támadásokkal indokolta. Abban azonban nem állította, hogy elfogult, tőle az ügy tárgyilagos megítélése nem várható el, és kiváltképpen olyan nyilatkozatot nem tett, hogy a korábbi eljárásban elfogult lett volna.
- [124] Mindezek után a felülvizsgálati kérelemben foglaltakra is figyelemmel a Kúriának először abban kellett állást foglalnia, hogy az első- és másodfokú bíróság követett-e el olyan, az ügy érdemi elbírálására kiható eljárási szabálysértést, amely miatt a jogerős részítéletet további érdemi vizsgálat nélkül hatályon kívül kell helyezni, és az ügyben eljáró első- vagy másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára kell utasítani.
- [125] A felperes felülvizsgálati kérelmében maga sem állította, hogy az egyes (folytatólagos) tárgyalási napok rövid időközönkénti megtartása közvetlenül valamely eljárásjogi szabályba ütközne, csupán azt állította, hogy az egyes tárgyalásokra emiatt nem tudott felkészülni, és a jogi képviselője „helyettesítése” nem volt megoldott. A Kúria utal rá, hogy a régi Pp. nem tartalmaz olyan szabályt, amely szerint valamely tárgyalási nap kitűzésekor a bíróságnak figyelemmel kell lennie arra, hogy a jogi képviselő helyettesítése biztosított legyen, ebből következően a jogi képviselő köteles azt megoldani.
- [126] Az elsőfokú bíróság eljárásával kapcsolatban nem sérült a felperesnek a régi Pp. 2. § (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való joga sem, mert a rendelkezésre álló okiratok (tárgyalási jegyzőkönyv, 2018. október 16-án kelt beadvány) alapján megállapítható volt, hogy az általa szükségesnek tartott nyilatkozatokat megtette, azokat utóbb sem egészítette ki; a felülvizsgálati kérelmében pedig nem jelölte meg, hogy a tárgyalás berekesztése folytán milyen további érdemi nyilatkozat megtételére nem volt már lehetősége.
- [127] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében alappal hivatkozott arra is, hogy a felperes a 2018. október 9-i tárgyaláson részére átadott 292. sorszámú beadvány észrevételezésére 7 nap állt a rendelkezésére, a 2019. október 16-án kelt előkészítő iratában pedig maga is úgy nyilatkozott, hogy a szakértő beadványában foglaltak csak a korábbiak kiegészítése, arra utóbb további észrevételt nem tett. Mindezek alapján megállapítható, hogy a felperest az elsőfokú eljárás során nem érte sérelem abból fakadóan, hogy a bíróság a nyilatkozatok megtételére a felek számára rövid határidőt biztosított.
- [128] A felperes szerint az elsőfokú eljárásban sérült az iratok megismeréséhez való joga, mert az alperes 309. sorszámú beadványát a 2018. október 25-én tartott tárgyaláson vette kézhez, de az elsőfokú bíróság nem biztosított kellő időt az abban foglaltak áttanulmányozására.
- [129] A régi Pp. 3. § (6) bekezdése szerint a bíróság köteles gondoskodni arról, hogy a felek minden, az eljárás során előterjesztett kérelmet, jognyilatkozatot, valamint a bírósághoz benyújtott okiratot megismerhessenek és azokra - törvényben előírt időn belül - nyilatkozhassanak. Az nem képezte vita tárgyát, hogy a felperes az alperes beadványát az tárgyalás berekesztése előtt kézhez vette. Ezen túlmenően pedig a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik annak az eldöntése, hogy a beadvány tartalma alapján biztosít-e határidőt az alaposabb tanulmányozására annak érdekében, hogy a másik fél arra érdemben nyilatkozni tudjon.
- [130] A kamatszámítást tartalmazó beadvány elbírálásához azonban a bíróságnak nem volt szüksége

a felperes által részletesebben kifejtett nyilatkozat beszerzésére, mert a kamatszámítás helyességét a bíróság köteles ellenőrizni az érdemi határozata meghozatala során. Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy az elsőfokú bíróság egyébként az alperes érvelését nem fogadta el, és attól eltérően állapította meg a megítélt tőkeösszeg után fizetendő kamat mértékét és összegét.

- [131] A felperes a felülvizsgálati kérelmében alaptalanul sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság - arra irányuló indítvány hiányában - hivatalból folytatott le szakértői bizonyítást. Szemben a felperes állításával, az alperes a használati díj iránti viszontkeresetét 1995. május 17-én terjesztette elő, ezért a bizonyítási eljárás lefolytatására az akkor hatályos eljárási szabályok voltak az irányadók.
- [132] A régi Pp. 164. § (2) bekezdését módosító 1995. évi LX. törvény 17. §-a ebben a perben nem volt alkalmazható, mert a törvény 30. § (1) bekezdése úgy rendelkezett, hogy azt - ide nem tartozó kivételekkel - a hatályba lépése után indult ügyekben kell alkalmazni.
- [133] A felperes a felülvizsgálati kérelmében alaptalanul hivatkozott arra, hogy a szakértőként kirendelt P. Kft., illetve a nevében eljáró T. N. szakértő elfogult volt, ezért az elsőfokú bíróság a régi Pp. 178. § (1) bekezdésébe ütközően jogszabálysértően járt el, amikor a szakértőt az eljárásból nem zárta ki.
- [134] A régi Pp. 178. § (3) bekezdése szerint a bíróság hivatalból ügyel arra, hogy a kizárt szakértő az eljárásban ne vegyen részt. A kizárási okot maga szakértő, valamint a fél köteles a bíróságnak haladéktalanul bejelenteni; ha a bejelentés a szakértő véleményének előterjesztése után történt, a bíróság a vélemény figyelembevételével dönti el, hogy más szakértő meghallgatása szükséges-e. A 178. § (4) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy a bíróság a kizárás tárgyában a felek és a szakértő meghallgatása után határoz; határozata ellen külön fellebbezésnek helye nincs.
- [135] A régi Pp. 178. § (4) bekezdésében foglalt szabályból következően a szakértő kizárására utóbb, a felülvizsgálati eljárásban - a 178. § (1) bekezdése szerint alkalmazandó 13. § (1) bekezdés e) pontja alapján - nincs lehetőség. Ilyen esetben a vitatott szakvéleményen alapuló jogerős határozat hatályon kívül helyezésére kerülhet sor, feltéve hogy a Kúria álláspontja szerint a szakértői véleményben foglaltak, a szakértői megállapításai és következtetései vagy az általa alkalmazott módszerek alapján az állapítható meg, hogy a szakértői vélemény nem alkalmas a bizonyításra kötelezett fél tényállításainak az alátámasztására. Az adott ügyben ez nem volt megállapítható.
- [136] Mindamellet a Kúria utal arra, hogy a szakértő elfogultságát [rég Pp. 13. § (1) bekezdés e) pont] elsősorban a szakmai tevékenysége, a szakkérdésre adott válasza alapján kell megítélni. Az egyéb szubjektív megnyilvánulásai, a felekre vagy más személyekre, illetve a jogvita tárgyára vonatkozó megjegyzései csak kivételes esetben adhatnak okot a kizárássra. Ilyen kivételes okot a Kúria sem látott megállapíthatónak, különösen arra figyelemmel, hogy a felperes csak akkor hivatkozott a szakértő elfogultságára, amikor a szakértő a szakvéleményét már elkészítette és azt csatolta az iratokhoz, és az abban foglaltak alapján a szakértő pártatlanságát illetően egyébként az elsőfokú bíróság részéről nem merült fel aggály.
- [137] Az ügyben eljáró első- és másodfokú bíróság helyesen mutatott rá, hogy a szakértő nem foglalt állást jogkérdésben. Az adott ügyben a szakértő feladata annak a szakkérdésnek a megválaszolása volt, hogy „az F/11. listán szereplő tételek közül melyek azok, amelyeknek az alattuk lévő földdel akár közvetlenül, akár felépítményen keresztül nincs fizikai kapcsolata” (35. sorszámú végzés 1. pont). Kétségtelen, hogy az elsőfokú bíróság a szakértőt kirendelő végzés 2. pontjában rákérdezett az alkotórészi és tartozéki kapcsolatra is, azonban a végzés további részében azokat értelmezi, és megadja azokat az egyébként valóban szakkérdésnek minősülő szempontokat, hogy a vizsgálat mire terjedjen ki (fizikai kapcsolat jellege, az elválasztás következményei). A szakértő ennek a feladatának eleget tett, ezért a következtetéseinek szakmai hitelességét önmagában az nem rontja le, ha a szakvéleményében helyenként jogi tartalmú kifejezéseket használ, vagy jogi következtetéseket von le.
- [138] A másodfokú bíróság helyesen mutatott rá, hogy a 35. sorszámú kirendelő végzéssel

meghatározott és a 46. sorszámú végzéssel kiegészített szakmai feladat ellátása az ipari termeléssel rendszeresített gépek, állóeszközök és gépalapok fődologhoz kapcsolódása műszaki természetének a feltárása a 9/2006. (II. 27.) IM rendelet ipari szakterületre vonatkozó 5/B. számú mellékletének 2. pontja szerinti gépészeti szakértelmet igényelt. Ezzel a kirendelt szakértő részéről eljár T. N. szakmai képesítései és a kifejezetten ipari területen szerzett tapasztalatai alapján egyértelműen rendelkezett. A másodfokú bíróság arra is helyesen utalt, hogy a szakosodást (cementipari, szilikátipari gépismeret) a hivatkozott IM rendelet szerint meghatározott szakterületi lista nem tartalmazza, a felperes pedig nem támasztotta alá, hogy a perben releváns szakkérdések eldöntése nem lehetséges az általa állított gépipari specifikáció nélkül.

[139] A régi Pp. 182. § (2) bekezdése kimondja, hogy a szakértőhöz a véleményre vonatkozólag ennek előterjesztése után kérdéseket lehet intézni. Ez a rendelkezés a szakvélemény írásban vagy a tárgyaláson szóban történő előterjesztésére egyaránt vonatkozik. A kérdésfeltevés joga a feleket is megilleti, akik írásbeli szakvélemény esetén az arra tett észrevételükben, a tárgyaláson pedig a szakértő meghallgatása után közvetlenül tehetnek fel kérdéseket. A felperes a felülvizsgálati kérelmében iratellenesen hivatkozott arra, hogy az elsőfokú bíróság nem engedélyezte, hogy a 2018. október 4-én tartott tárgyaláson a megjelent szakértőhöz közvetlenül kérdést intézzon. A tárgyaláson a szakértők több, a felek által felvetett kérdésre is válaszoltak. B. Gy. szakértő konkrétan a felperesnek arra a kérdésére, hogy mivel többek azok a tényadatok, amelyek a bérleti szerződésen alapuló használati díj számításánál felmerültek, azt válaszolta, hogy a felperes volt, aki az első számításban kifogásolta, hogy a privatizációs szerződés 3. számú mellékletében lévő, ún. becsült értékek háttérben nincsenek olyan részletes információk, amelyek alapján ezeket fel lehetne használni. A tárgyalási jegyzőkönyv tartalmából (282. sorszám) kitűnően az elsőfokú bíróság nem általában akadályozta meg a felperest, hogy a régi Pp. 182. § (2) bekezdésében foglalt jogát gyakorolja. A bíróság azt nem engedte meg, hogy a felperes egy adott kérdést feltegyen a szakértőnek, mert álláspontja szerint a választ a szakértő a kérdésre már megadta. A Kúria rámutat arra is, hogy a felperes sem a fellebbezésében, sem a felülvizsgálati kérelmében nem jelölte meg, hogy milyen további kérdéseket kívánt volna közvetlenül a tárgyaláson megjelent szakértőnek feltenni, és hogy ezek elmaradásából milyen hátrány érte.

[140] A felperes állította, hogy az elsőfokú bíróság eljárása, továbbá az ügyben eljáró bírónak a tárgyaláson tanúsított magatartása miatt sérült a tisztességes eljáráshoz fűződő, a régi Pp. 2. § (1) bekezdésében biztosított joga. A Kúria kiemeli, hogy az egyes bírósági cselekményekkel kapcsolatban állított jogszabálysértéseket külön-külön is vizsgálta, és az alapján arra a következtetésre jutott, hogy az elsőfokú bíróság nem követett el olyan eljárási szabálysértést, amely egyúttal a régi Pp. 2. § (1) bekezdésében foglalt garanciás szabály megsértésével járt volna. A felperes ugyanis - a fentiek szerint - alaptalanul állította, hogy sérült az iratok megismeréséhez való joga, az elsőfokú bíróság indokolatlanul akadályozta, hogy a szakértőnek közvetlenül kérdéseket tegyen fel, nem tett eleget indokolási kötelezettségének, rövid időközökre tűzött tárgyalást és rövid határidőt adott a feleknek az egyes észrevételek megtételére. A tisztességes eljáráshoz való jog az ügy elsőfokú elbírálása során az azt biztosító konkrét eljárási intézmények megsértésén keresztül, illetve azok mellőzése folytán tehát nem sérült.

[141] Alappal hivatkozott a felperes arra, hogy az ügyben eljáró bíró kifogásolható tárgyalásvezetése, etikátlan kijelentései sérthetik a tisztességes eljáráshoz való jogot is. Mindez azonban a felülvizsgálati eljárásban már nem vizsgálható, ha egyébként a fél - a fentiek szerint - az eljárás megfelelő szakaszában elfogultsági kifogását nem terjesztett elő, és emiatt igazgatási jogkörben sem került sor olyan intézkedésre, amely ellenére az ügyben eljáró bíró az ügyben érdemi döntést hozott.

[142] A régi Pp. 145. § (2) bekezdése kimondja, hogy a tárgyalás berekesztése előtt az elnök köteles a feleket erre figyelmeztetni és megkérdezni, hogy kívánnak-e még valamit előadni. A rendelkezés

célja annak a biztosítása, hogy a felek a tárgyalás berekesztése előtt megtehessék azokat a jognyilatkozataikat, amelyek előterjesztésére a tárgyalásnak ebben a szakaszában még lehetőségük van, és amelyeknek az ügy érdemi elbírálása szempontjából még jelentősége lehet.

[143] Tény, hogy az elsőfokú bíróság a használati díj iránti viszontkereset elbírálása tárgyában tartott utolsó tárgyaláson a fenti figyelmeztetést elmulasztotta. A mulasztás azonban önmagában nem, csupán akkor minősül az ügy érdemére kiható eljárási szabálysértésnek, ha a felperes utóbb a jogorvoslati eljárásban megjelöli, hogy a figyelmeztetés elmaradása miatt az elsőfokú bíróság mely, korábban még elő nem terjesztett jognyilatkozata megtételének lehetőségétől zárta el őt. A másodfokú bíróság helyesen mutatott rá, hogy a felperes a fellebbezésében konkrétan nem jelölt meg ilyen jognyilatkozatot. A felperes a felülvizsgálati kérelmében sem jelölte meg, hogy mely nyilatkozatot nem tudott megtenni. Azt pedig tévesen állította, hogy a régi Pp. 145. §-ában foglaltak azt hivatottak biztosítani, hogy a felek „perbeszédjüket előadhassák”, mert a polgári eljárásjog nem ismeri a „perbeszéd” intézményét, a bíróság pedig nem köteles ismételt meghallgatni valamely korábban egyébként már előterjesztett nyilatkozatot.

[144] Abban egyetértett a Kúria az első- és másodfokú bírósággal, hogy az egyes kereseti kérelmek elbírálása tárgyában tartott tárgyalás berekesztését követően keresetváltogatásnak már nincs helye, a felperes újabb kereseti kérelmet ebben a körben nem terjeszthetett elő. Tény, hogy 2016. április 20-án a felperesnek már nem volt korábban el nem bírált kereseti kérelme, azonban a régi Pp. nem zárja ki, hogy a már csak a viszontkereset tárgyában folytatódó elsőfokú eljárásban azzal mint az alperes keresetével szemben a felperes szintén viszontkeresetet terjesszen elő. Az elsőfokú bíróság mulasztott, amikor eltérő jogi álláspontja folytán a felperes eme viszontkeresetének elbírálását mellőzte. Ezért azt a folytatódó eljárásban viszontkeresetként el kell bírálnia. Ennek elmulasztása azonban - tekintettel arra, hogy a bíróság ebben a kérdésben nem döntött - önmagában nem ad alapot a jogerős részítélet hatályon kívül helyezésére; az elsőfokú bíróság a használati díj iránti kereset vonatkozásában önállóan is hozhatott érdemi döntést.

[145] A felperes hangsúlyozta, hogy az elsőfokú bíróság a másodlagos viszontkereset elbírálása körében ítéletet hozott annak ellenére, hogy a döntése nem terjed ki az alperes elsődleges leszállított viszontkeresetére és a másodlagos viszontkereseti kérelem egészére, mert az elsőfokú bíróság nem rendelkezett a perköltség viseléséről.

[146] Az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére okot adó mulasztásként azonban csak a perköltségről való rendelkezés hiányát jelölte meg.

[147] A Kúria a fentiekkel kapcsolatban a következőkre mutat rá. A felperes felülvizsgálati kérelmében ugyan hivatkozott arra, hogy az elsőfokú bíróság akkor járt volna el helyesen, ha az elsődleges viszontkereseti kérelemről való döntés hiányában részítéletet hoz, erre hivatkozva azonban nem kérte a jogerős részítélet hatályon kívül helyezését. Annak hatályon kívül helyezésére okot adó körülményként azt jelölte meg, hogy a másodfokú bíróság annak ellenére nem helyezte hatályon kívül az elsőfokú bíróság ítéletét, hogy az elsőfokú bíróság nem döntött ítéletében a perköltség viseléséről.

[148] A Kúria egyetértett a másodfokú bírósággal abban, hogy a perköltségről való rendelkezés elmulasztása - különös tekintettel arra az esetre, ha az ügy egyébként elbírálásra alkalmas, de a szakértői díjat megállapító végzés jogerőre emelkedésének hiányában a perköltség viseléséről valóban nem lehet határozni - nem érinti az ügy érdemében hozott határozat jogszerűségét. A mulasztás az elsőfokú ítélet kiegészítésével orvosolható a régi Pp. 225. § (6) bekezdésében foglaltak szerint, a kiegészítő ítélet meghozatalának a hiánya, az ezzel kapcsolatos esetleges késedelem nem az elsőfokú ítélet elleni jogorvoslati eljárásra tartozó kérdés.

[149] A felperes alaptalanul hivatkozott arra, hogy az elsőfokú bíróságnak az apportlista tárgyai és a klinkerkemencék vonatkozásában a tárgyalás felfüggesztése mellett először csak az alkotórészi jelleg kérdésében kellett volna - részítélettel - dönteni. A Kúria utal rá, hogy az alkotórészi kapcsolat

a használati díj iránti igény jogalapját érintő kérdés, amely kapcsán - a felperes jogi érvelésétől eltérően - legfeljebb közbenső ítélet [régi Pp. 213. § (3) bekezdés] meghozatalának lett volna helye. Annak mellőzése a régi Pp. 386/H. § (1) bekezdése szerinti indítvány hiányában nem minősül jogszabálysértésnek, mert a bíróság mérlegelési körébe tartozik, hogy él-e annak a lehetőségével.

[150] A tárgyalás felfüggesztésének a régi Pp. 152. § (2) bekezdésében foglalt feltételei egyébként sem álltak fenn, mert a Tatabányai Törvényszék előtt 20.G.40.069/2015. számon indult pernek a felperes saját állítása szerint is az apportálást követően vásárolt és beépített eszközök birtoklása és azok jogi minősítése a tárgya. A felperes vonatkozásában nem minősül előkérdésnek, hogy azok esetleges alkotórészi minősítése esetén növelik a perbeli ingatlanok használati díját, mert ennek a körülménynek legfeljebb az alperes számára lenne jelentősége, aki azonban arra alapítottnak nem érvényesített igényt.

[151] A felperes szerint az elsőfokú bíróság nem tett eleget indokolási kötelezettségének, mert az elsőfokú ítéletből nem derül ki, hogy mi volt az eljárás tárgya, az elsőfokú bíróság nem sorolta fel sem a privatizációs szerződés 3. és 4. számú mellékletében, sem az apportlistán szereplő tárgyakat, berendezéseket, ingatlanokat. Ezért szerinte az sem állapítható meg, hogy a másodfokú bíróság részítéletének jogereje mely dolgokra terjed ki.

[152] Az apportlista, a privatizációs szerződés 3. és 4. számú mellékletét az eljárás során a felek csatolták az iratokhoz, a szakértői vélemények azok alapján, az azokban foglaltak figyelembe vételével készültek el. A felek között abban nem volt vita, hogy az eljárás tárgyát a fent megjelölt okiratokban foglalt és a szakértő szerint fellelhető, a szakvéleményekben megjelölt eszközök képezik.

[153] Nincs olyan törvényi előírás, amely szerint az ítélet indokolásában fel kell sorolni minden olyan tárgyat, amelyet valamely, a perben becsatolt okirat egyébként tartalmaz. Az elsőfokú ítélet tartalmazza az ügy elbírálása során irányadónak tartott, releváns tényállást, továbbá a döntés részletes jogi indokait. A másodfokú bíróság helyesen mutatott rá arra is, hogy a jogvita tárgya nem ingók kiadása, hanem használati díj iránti igény volt, a használati díjfizetési kötelezettséggel érintett ingók és ingatlanok köre az elsőfokú ítélet indokolásából egyértelműen beazonosítható, az egyes tételeknek az ítéletben való felsorolása nélkül is megállapítható a szakértői vélemény alapján az eszközök után fizetendő használati díj. Nem merül fel tehát kétség azzal kapcsolatban, hogy az ítélet hatálya mire terjed ki. Mindezeket figyelembe véve, az elsőfokú bíróság ebben a vonatkozásban is eleget tett a régi Pp. 221. § (1) bekezdésében foglalt indokolási kötelezettségének.

[154] A felperes arra is alaptalanul hivatkozott, hogy az elsőfokú ítéletben meg kellett volna jelölni külön-külön az alperes egyes ingatlanai után fizetendő használati díjat. A per tárgya az alperes ingatlanai után járó használati díj megfizetése. Az a körülmény, hogy a szakértő az ingatlanokat egyenként számba vette, de az utánuk fizetendő használati díjat egy összegben - összesítve - állapította meg, nem rontja le a szakértői vélemény bizonyító erejét és az arra alapított ítélet nem ütközik a régi Pp. 221. § (1) bekezdésébe.

[155] A felperes a felülvizsgálati kérelmében szintén kifogásolta, hogy az ítéletből nem állapítható meg, hogy az apportlista alkotórésznek minősülő tételei mely ingatlanokkal vannak kapcsolatban. A szakértő a véleményében (141.) az általa összeállított táblázat utolsó oszlopában minden egyes eszköz vonatkozásában feltüntette az érintett ingatlan helyrajzi számát. A felperes annak nem adta indokát, hogy a táblázatban foglaltak az alkotórészi kapcsolat feltüntetéséhez miért nem elégségesek, ezért a Kúria a kifogást alaptalannak találta. Ezen túlmenően is egyetértett a Kúria a másodfokú bírósággal abban, hogy az elsőfokú bíróság ebben a körben is eleget tett az indokolási kötelezettségének, így jogszabálysértés hiányában emiatt sem volt indok a jogerős részítéletnek - az elsőfokú ítéletre is kiterjedő - hatályon kívül helyezésére.

[156] A felperes sérelmezte, hogy a másodfokú bíróság a 2019. március 28-án megtartott tárgyaláson azt berekesztette és határozathirdetésre 2019. április 12-ére tűzött újabb határnapot,

azonban azon a tárgyalást annak ellenére ismét megnyitotta és további kérdést intézett hozzá, hogy a feleket előzetesen a tárgyalásra nem idézte meg, csupán arról értesítette.

- [157] Ehhez képest a Kúria rámutat: a felek a 2019. április 12-én kitűzött határnapon megjelentek, és ahogy arra az alperes a felülvizsgálati ellenkérelmében is helyesen utalt, egyikük sem sérelmezte a másodfokú bíróság eljárását, a felperes a feltett kérdésre válaszolt. A felperes nem adta kellő indokát, hogy a másodfokú bíróság eljárása mennyiben ütközött a régi Pp. 142. §-ába, amely egyébként a folytatólagos tárgyalásról és nem a kihirdetés határnapjáról tartalmaz rendelkezést.
- [158] A Kúria mindazonáltal rámutat, hogy ha a felek az idézés elmulasztása ellenére valamely határnapon megjelennek, annak megtartása és az azon foganatosított bírói cselekmények ellen nem tiltakoznak, utólag az idézés elmaradásának a hiánya eredményesen nem kifogásolható. A Kúria utal arra is, hogy a bíróság részéről valamely törvényben előírt határidő elmulasztása az érdemi döntés jogszerűségét nem érinti, az azzal kapcsolatos kifogás igazgatási útra tartozik.
- [159] A kifejtettek alapján megállapítható volt, hogy sem az elsőfokú bíróság, sem a másodfokú bíróság nem követett el olyan, az érdemi döntésre kiható eljárási szabálysértést, amely folytán az elsőfokú bíróság ítéletét a régi Pp. 252. § (2) bekezdése alapján vagy a másodfokú bíróság jogerős részítéletét a régi Pp. 275. § (4) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem további érdemi vizsgálata nélkül hatályon kívül kellett volna helyezni és az ügyben eljáró bíróságok valamelyikét új eljárásra és új határozat hozatalára utasítani.
- [160] Az alperes a felperes jogelődjének alapításkori apportlistáján felsorolt dolgok, valamint a két klinkerkemence után is igényt tartott használati díjra arra hivatkozással, hogy azok az ő ingatlanaihoz kapcsolódóan alkotórésznek (tartozéknak) minősülnek, önálló tulajdonátruházás tárgyát nem képezhették, azok tulajdonjoga őt illeti. Az elsőfokú bíróság vizsgálta azok alkotórészi (tartozéki) minőségét és a lefolytatott szakértői bizonyítás alapján úgy ítélte meg, hogy részben alkotórésznek, részben tartozéknak minősülnek, és ezért az alperes tulajdonában állnak, amelyből következően azok használatáért is igényt tarthat használati díjra.
- [161] A Kúria kiemeli, hogy az apportlista tárgyai és a klinkerkemence vonatkozásában nincs olyan jogerős ítélet, amely azt állapította meg, hogy azok nem állnak alkotórészi kapcsolatban az adott ingatlannal. A Fővárosi Ítéltábla felperes által hivatkozott 14.Gf.40.414/2009/24. számú jogerős részítélete sem tartalmaz ilyen megállapítást, annak indokolása - egyebek mellett - csak azt tartalmazta, hogy az apportálás folytán közös tulajdon nem jött létre, az alperes ingatlanában a felperes nem szerzett tulajdonjogot.
- [162] A Kúria ezzel összefüggésben a következőkre mutat rá. Önmagában az alkotórészi minőség [rég Ptk. 95. § (1) bekezdés] nem zárja ki, hogy valamely dolog része önálló dologgá váljon, és mint ilyen a forgalom tárgya lehessen. Ingó esetén a tulajdon átruházására irányuló szerződés alapján, az elvással és a birtokba adással más személy az eredetileg alkotórésznek minősülő dologrész tulajdonjogát megszerezheti. Az alkotórészi kapcsolat ingatlan esetén is megszüntethető, ha az oszthatóság jogi feltételei (pl. megállapodás a telek és az épület elvált tulajdonjogában, ráépítés) fennállnak.
- [163] Ha a felperes alapításakor az apport tárgyai alkotórészi kapcsolatban álltak az alapul fekvő ingatlanokkal, akkor azokon a felperes csak akkor szerezhette volna tulajdonjogot, ha az elvással és a birtokba adásra sor kerül. Elvással hiányában a felperes azokat önálló dologként birtokba sem vehette, azok megtartották az általa bérelt valamely ingatlanhoz kapcsolódó alkotórészi minőségüket, így tulajdonjogot sem szerezhette, az apportálás (adásvételi szerződés) mint jogcím - annak érvényes volta esetén - önmagában nem eredményezi a tulajdon átszállását.
- [164] Az alperes - szemben a felülvizsgálati kérelemben foglaltakkal - nem az alapító okirat és az adadásvételi szerződés érvénytelenségének a jogkövetkezményeit (rég Ptk. 237-238. §) kívánta levonni, ezért a viszontkereset elbírálása körében az érvénytelenség jogkövetkezményeinek a levonására nyitva álló határidő kérdése fel sem merülhetett. Igényét arra alapította, hogy a perbeli

ingatlanok tulajdonjogának a megszerzésével azok alkotórészén (az azoknak minősülő eszközökön) is tulajdont szerzett. Ezért helyesen járt el az elsőfokú bíróság, amikor szakértői bizonyítást folytatott le annak érdekében, hogy az alkotórészi, illetve tartozéki minőség kérdésében megalapozott döntést tudjon hozni.

- [165] A Kúria álláspontja szerint azonban az ügyben eljáró első- és másodfokú bíróság a szakértői véleményben foglaltak alapján az apportlista tárgyainak jogi megítélése során részben téves következtetést vont le.
- [166] A szakértő az „A” jelű csoportba azokat a tételeket sorolta, amelyek a fennálló tartós fizikai-műszaki kapcsolódás folytán az elválasztás eredményeként károsodnának, így használatuk, értékük jelentősen csökkenne. Az ügyben eljáró bíróságok ezzel összefüggésben nem vontak le a régi Pp. 206. § (1) bekezdésébe ütköző módon okszerűtlen következtetést azzal, hogy azok jogi értelemben alkotórésznek minősülnek, így osztják a földolog (ingatlan) jogi sorsát. A Kúria kiemeli, hogy egyes tételek (labdarúgópálya, sportöltöző és pálya, sportpálya lelátó, két szoba összkomfortos lakás) nyilvánvalóan alkotórésznek minősülnek, azoknál az elválasztás lehetősége, az alkotórészi kapcsolat megszüntetése fel sem merülhet. Ezeknek a tulajdonjogát tehát az alperes és jogelődei a privatizációs szerződéssel szintén megszerezték.
- [167] A szakértő az „F” jelű csoportba azokat a tételeket sorolta, amelyek „nem alkotórészi” kapcsolatban állnak az ingatlanokkal, de az adott eszköz és az épület között funkcionális kapcsolat áll fenn abban az értelemben, hogy annak megszüntetésével a cementgyártás technológiai folyamata megszűnik, vagy jelentős mértékben befolyásolja a működést. A szakértői vélemény alapján az ügyben eljáró bíróságok - a régi Pp. 206. § (1) bekezdésébe ütköző módon - tévesen vonták le azt a következtetést, hogy ezek a tételek is alkotórésznek minősülnek, mert a fizikai kapcsolódás hiánya ezt a következtetést nem támasztotta alá. A Kúria álláspontja szerint mindkét fokú bíróság indokolatlan jelentőséget tulajdonított a funkcionalitás kérdésének. Ha az alkotórészi kapcsolat kritériumai (tartós egyesítés, az elválasztással az elválasztott rész elpusztulása vagy értékének, illetve használhatóságának számottevő csökkenése) nem állnak fenn, önmagában a funkcionalitás - a két dolog közös célra rendelt használata (cementgyártás) - a jogi megítélés szempontjából nem lehet ügydöntő jelentőségű.
- [168] A Kúria egyetértett a felperessel abban, hogy az a tény, miszerint az üzemet képező dolgok működése közös gazdasági célt szolgál, nem elegendő az alkotórészi minőség megállapításához, az egyes dolgok alkotórészi minőségét nem alapozza meg önmagában a funkcionális egymásra utaltság.
- [169] Az alkotórészi minőség jogi megítélése során a funkcionalitás vizsgálatának a fizikai kapcsolat, a tartós kapcsolódás megítélése során lehet szerepe, olyan esetben, ha az elválasztás nem jár feltétlenül a dolog vagy annak az adott részének a sérelmével. Az alkotórészi kapcsolat megítélése szempontjából nincs jelentősége valamely dologösszesség tárgyai egymáshoz való funkcionális kapcsolatának.
- [170] A Kúria utal arra, hogy bár a felperes által beszerzett magánszakértői véleményt az ügyben eljáró bíróságok eltérő jogi álláspontjuk folytán nem vették figyelembe, a Kúria az abban foglaltakat a fentiek szerint értékelte; a becsatolt jogi szakvéleményt pedig a felperes saját előadásaként bírálta el.
- [171] A klinkerkemencékkel kapcsolatban a szakértő kifejtette, hogy azok a gépalapon keresztül kapcsolódnak a talajhoz és mint a cementgyártási technológia nélkülözhetetlen berendezései műszaki értelemben alkotórésznek minősülnek. A Kúria álláspontja szerint ezért helyesen járt el az elsőfokú bíróság, amikor úgy ítélte meg, hogy a klinkerkemencék valóban jogi értelemben is alkotórésznek minősülnek.
- [172] A szakértő az „N” jelű csoportba azokat az eszközöket sorolta, amelyek közvetlen fizikai, műszaki kapcsolatban nem állnak az adott ingatlanokkal, és amelyek „megszüntetése” a

technológiai folyamat szempontjából nem jár zavarral, funkciójukat tekintve nem részei a technológiai folyamatnak. Az elsőfokú bíróság ezeket a tételeket tartozéknak minősítette, és a régi Ptk. 95. § (2) bekezdése alapján úgy ítélte meg, hogy azok tulajdonjogát az alperes szintén megszerezte.

- [173] A régi Ptk. 95. § (2) bekezdése szerint a tulajdonjog kétség esetén kiterjed arra is, ami nem alkotórész ugyan, de a dolog rendeltetésszerű használatához vagy épségben tartásához rendszerint szükséges, vagy azt elősegíti. Az adott ügyben azonban e szabály alkalmazásának a feltételei nem álltak fenn. Az „N” jelű csoportba sorolt eszközök tulajdonjogát az alapító a felperes jogelődjének alapításakor az apportálással átruházta, azokat a felperes jogelődje birtokba vette, a tulajdonszerzésének jogi akadályja nem volt, azokon az alperes és jogelődei a privatizációs szerződés alapján tulajdonjogot nem szereztek, a tulajdonjog kérdése nem volt kétséges. Ebből következően ezen eszközök kapcsán az alperes használati díjra alappal nem tarthat igényt.
- [174] Az alperes a tulajdonában álló ingatlanok és egyéb berendezések (privatizációs szerződés 3. és 4. számú melléklete), valamint az azok alkotórészének minősülő, az apportlistán szereplő egyes tételek („A” jelű csoportba tartozó eszközök) és a klinkerkemencék jogalap nélküli birtoklása [rég Ptk. 193. § (1) bekezdés] folytán alappal tarthatott igényt használati díjra. Ezért ebben a körben helyesen járt el az elsőfokú bíróság, amikor az azok után fizetendő használati díj mértékének a megállapítása céljából további szakértői bizonyítást folytatott le.
- [175] A felperes az eljárás során és a felülvizsgálati kérelmében alaptalanul hivatkozott arra, hogy a követelés részben elévült, és ezért a használati díjfizetési kötelezettséggel érintett időszak egy része már nem vehető figyelembe. Tényként állapítható meg ugyanis, hogy a felperes a viszontkeresetét az 1995. május 17-én csatolt beadványában terjesztette elő. A használati díjigényének a jogcímét ugyan tévesen a régi Ptk. 361. § (1) bekezdésében jelölte meg, de valójában az igényt a jogalap nélküli birtoklásra alapította, a jogcím téves megjelölése a bíróságot nem köti (EBH 2004.1143.).
- [176] A vizsgálat tárgyát az 1994. szeptember 1-jétől 2014. április 7-ig terjedő időszak képezte. Ehhez mérten a másodfokú bíróság helyesen mutatott rá, hogy a felperes a használati díjfizetési kötelezettség kezdő időpontjával kapcsolatban elkésetten, csak a másodfokú eljárásban hivatkozott arra, hogy az alperes használati díjra csak a tulajdonjogának az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzését követően tarthatott volna igényt. Ezért nem sértett jogszabályt a másodfokú bíróság, amikor annak elbírálását a régi Pp. 235. § (1) bekezdése alapján mellőzte. A felperes az állítását alátámasztó tulajdoni lap másolatokat az elsőfokú eljárásban valóban csatolta, de arra más - a korábban előterjesztett keresetének alátámasztására előadott - tényállításai alátámasztása céljából került sor, azokra az elsőfokú tárgyalás berekesztéséig a használati díjfizetési kötelezettség kezdő időpontjával kapcsolatban tényállítást nem alapított. Mindezért az alperesnek a másodfokú tárgyaláson e körben tett - a felperes által hivatkozott - nyilatkozatát nem lehetett figyelembe venni.
- [177] A felperes alaptalanul hivatkozott arra a felülvizsgálati kérelmében, hogy 6 ingatlant nem használt, azokon termelés nem folyt, ezért az alperes használati díjra nem tarthat igényt. Abban az esetben, ha valaki más ingatlanát jogalap nélkül birtokolja, használati díj fizetésére akkor is köteles, ha ténylegesen nem használja. Figyelemmel a régi Ptk. 195. § (3) bekezdésében foglaltakra, a használat elmulasztása beszeden elmulasztott haszonnak minősül, amelyért a rosszhiszemű birtokos használati díj fizetésére kötelezhető.
- [178] A cementgyártás céljára szolgáló épület és eszközök hasznosításával összefüggő díj mértékének a megállapításánál összehasonlító adat nyilvánvalóan nem állhatott a szakértő rendelkezésére, ezért a Kúria álláspontja szerint - egzakt módszer hiányában - minden olyan számítási mód elfogadható, ami logikus és azokon a körülményeken alapul, amelyek a díj mértékére nyilvánvalóan kihathatnak, annak megállapításánál irányadónak tekinthetők. Az egyes tényezők különböző súllyal vehetők figyelembe, az ebből eredő nehézségeket a szakértő jelezte, az ezzel összefüggésben elvégzett próbaszámításai a szakértői vélemény helyességét nem befolyásolták. A

felek által becsatolt magánszakértői vélemények is azt támasztották alá, hogy a különböző módszerek különböző eredményre vezetnek, azt azonban nem, hogy kizárólag az azokban foglalt metodika tekinthető elfogadhatónak.

- [179] A szakértő elsősorban a felek jogelődei között korábban fennálló bérleti szerződésben kikötött díjat vette alapul a használati díj megállapítása során, és 68 hónapos bérleti időszakkal számolt, ennek indokát adta. Az elsőfokú bíróság a szakértő szakmai érveit elfogadva maga is úgy ítélte meg, hogy ez a számítás reálisabb eredményre vezet. A felperes felülvizsgálati kérelmében csupán arra hivatkozott, hogy a bérleti szerződés kezdő időpontja 1988. november 1-je volt, de azt maga is elismerte, hogy 1988. november és december hónapra nem fizetett bérleti díjat. Figyelmen kívül hagyta, hogy a szakértő által indokoltnak tartott időszak megválasztásának metodikai okai voltak, amelyekre az elsőfokú bíróság is utalt az ítélete indokolásában. Ezzel kapcsolatban a felperes a felülvizsgálati kérelmében érdemi nyilatkozatot nem tett, nem adta indokát annak, hogy szakmai szempontból miért vitatható a szakértő álláspontja.
- [180] A szakértő a használati díj meghatározása során abból indult ki, hogy a felek között korábban bérleti szerződés jött létre. A felperes az eljárás során azt állította, hogy a jogelődje lízingszerződést kötött, amely magában foglalta a perbeli eszközök ellenértékét is. E körben hivatkozott az 1988. november 1-jén megkötött bérleti szerződés 2. pontjában foglaltakra is.
- [181] A Kúria álláspontja szerint a másodfokú bíróság nem vont le okszerűtlen következtetést, amikor úgy ítélte meg, hogy az adott szerződés nem minősül lízingszerződésnek. Helyesen mutatott rá, hogy a lízingjogviszony sajátosságai - annak az indokolásban hiánytalanul számba vett jellegadó elemei - a vizsgált szerződésben nem fedezhetők fel, a megkötött szerződés, valamint annak későbbi módosításai egyértelműen bérbeadói szándékot tükröznek. Arra is helyesen utalt, hogy a bérleti szerződésben a gépek és berendezések ötéves határidő lejártával történő térítésmentes tulajdonátszállására vonatkozó megállapodás a bérleti szerződésnek kétségtől nem szokványos rendelkezése, ugyanakkor a szerződési akarat kifejezésre juttatása az 1993. december 30-i szerződésben foglaltakkal együtt értékelve sem ad alapot a lízingkonstrukció fennálltának megállapítására.
- [182] A szakértő végső következtetéseit kellőképpen alátámasztotta, arra az elsőfokú bíróság aggálytalanul alapíthatott érdemi döntést, amelyet kellő részletességgel indokolt: a régi Pp. 221. § (1) bekezdésében írtaknak megfelelő indokát adta, hogy a szakvéleményben foglaltakat mennyiben fogadta el és mennyiben nem osztotta a feleknek a szakvéleményre tett kritikai észrevételeit. Nem jártak el jogszabálysértő módon az ügyben eljáró bíróságok, amikor a felek által beszerzett magánszakértői véleményeket a használati díj megállapítása során figyelmen kívül hagyták, a Kúria az e körben kifejtett okfejtéseikkel egyetértett.
- [183] Ezzel összefüggésben a Kúria utal arra is, hogy a perbeli ingatlanok tulajdonjogának a megszerzéséért fizetett vételár nem teszi alaptalanná a szakértői díjszámítást. Nincs olyan kizárólagosan helyesnek tartott szakértői módszer, amely alapján a szakértőnek az ingatlanok vételárából kellett volna kiindulnia a használati díj megállapítása során. A felperes egyébként csak állította, hogy az ingatlanok vételára piaci árnak minősül, azonban ennek a tényét az eljárás során nem bizonyította.
- [184] A felperes a felülvizsgálati kérelmében sérelmezte, hogy a szakértő csak pdf. formátumban bocsátotta a felek rendelkezésére a díjszámításait tartalmazó táblázatokat, így a számításai nem voltak ellenőrizhetők, továbbá, hogy azok egyébként is hibásak. Az alperes a felülvizsgálati ellenkérelmében helyesen mutatott rá, hogy a felperes a másodfokú eljárásban csupán azt kifogásolta, hogy a szakértői számítások nem ellenőrizhetők, arra nem hivatkozott, hogy a számítások valamilyen számítási hibában is szenvednek. Arra is helyesen mutatott rá, hogy a felülvizsgálati eljárásban nincs lehetőség olyan körülményre hivatkozni, amelyet a fél az eljárás korábbi szakaszában, a jogerős ítélet meghozatala előtt is előterjeszthetett volna (BH 2002.447.),

ezért a felperesnek a hibás számítással kapcsolatos tényelőadásait a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során figyelmen kívül hagyta. A számítások ellenőrizhetetlenségével kapcsolatban azonban rámutat, hogy a szakértő a szakvéleményét elektronikus formában a bíróság és a felek rendelkezésére bocsátotta, a számítások eredménye így ellenőrizhető volt. Nincs olyan jogszabályi előírás, amely a szakvéleménnyel szemben a felperes által kívánt formai követelményt támasztana.

[185] Az elsőfokú bíróság a szakértői véleményt ítélezése alapjául elfogadta, ezért a felperes további bizonyítási indítványait mellőzte, annak részletes - a másodfokú bíróság által is elfogadott - indokait az elsőfokú ítélet tartalmazza, azokkal a Kúria is egyetértett. Az elsőfokú bíróságnak az ügyben kifejtett jogi álláspontja folytán azokra a jogvita elbírálásához nem volt szükség: az indítvány eredményétől vagy nem volt várható, hogy további adalékul szolgálnak a tényállás megállapításához, vagy eleve szükségtelenek voltak [régi Pp. 3. § (4) bekezdés].

[186] A felperes a felülvizsgálati kérelmében foglaltakkal szemben, a másodfokú bíróság eleget tett a Pp. 221. § (1) bekezdésében előírt indokolási kötelezettségének. A jogerős ítélet alapján egyértelműen megállapítható volt, hogy a másodfokú bíróság a döntését milyen tényekre, körülményekre alapította, és annak mik voltak a jogi indokai. A Kúria kiemeli, hogy a másodfokú bíróság indokolási kötelezettsége nem azt jelenti, hogy a felek által a fellebbezésükben előadott összes nyilatkozatra reflektáljon, ideértve az ügy elbírálása szempontjából nyilvánvalóan irreleváns vagy a jogorvoslati eljárásra egyébként nem tartozó hivatkozásokat is.

[187] A jogerős részítélet alapján megállapítható, hogy a másodfokú bíróság osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját az apportlista tárgyai és a klinkerkemencék alkotórészi kapcsolatának a megítélésében és a beszerzett szakvélemény szerinte is alkalmas volt arra, hogy az elsőfokú bíróság a használati díjat arra alapítottan állapítsa meg. Ebből okszerűen következik, hogy a felperes bizonyítási indítványait maga is szükségtelennek tartotta, ebben a körben az elsőfokú bíróság álláspontját elfogadta, és a jogerős részítéletben külön utalt arra, hogy az elsőfokú bíróság indokolási kötelezettségének abban is eleget tett, hogy a további bizonyítás mellőzésének indokait előadta. Szintén utalt rá, hogy a dologkapcsolat jogi minősítéséhez szükséges releváns műszaki tények az elsőfokú bíróság rendelkezésére álltak, továbbá - egyebek mellett - kitért arra is: nem kifogásolható, hogy geodéta társszakértő bevonására nem került sor.

[188] A Kúria kiemeli, hogy a másodfokú határozat akkor jogszabálysértő, ha abból nem állapítható meg a döntés jogi indoka vagy a másodfokú bíróság olyan, a fellebbezésben felhozott kérdésben nem foglalt állást, amely a döntése jogi megalapozottságához feltétlenül szükséges (BH 2004.108., KGD 2014.141.). Az adott ügyben a felülvizsgálati kérelemmel támadott jogerős határozatnak ilyen hiányosságai nincsenek.

[189] A felperes a felülvizsgálati kérelmében alappal sérelmezte a jogerős részítéletnek a megítélt marasztalási összeg után fizetendő kamat mértékére és a kamatfizetési kötelezettségre vonatkozó rendelkezéseit. A felperes szerint a perbeli jogviszonyban a régi Ptk. 301/A. § (2) bekezdés rendelkezései nem alkalmazhatók. A hivatkozása megalapozott, mivel e jogszabályhely különös szabályai kizárólag szerződéses viszonyokban alkalmazhatók, azonban a felperes kamatfizetési kötelezettsége nem szerződéses kapcsolatból eredő fizetési késedelemből fakad. Ebből következik, hogy a késedelmi kamat mértékének megállapítására az általános szabályok az irányadók.

[190] A felperes késedelmi kamatfizetési kötelezettségét megalapozó jogviszony a jogalap nélküli birtoklás tényéből ered, amelynek kezdő időpontja - a fentiek szerint - 1994. szeptember 1. napja. Figyelemmel azonban arra, hogy az évente fizetendő használati díj egyes részei időszakonként folyamatosan, különböző időpontokban váltak esedékessé, ezért - a BK-PK 1. számú állásfoglalás elvi tartalmára is tekintettel - indokolt a kamatfizetés kezdő időpontját átlagos számítás alapján (ún. egységes kamatfizetési kezdő időpont szerint) meghatározni.

[191] E számítási mód alkalmazása nem sérti a kérelemhez kötöttség elvét, mivel az alperes a viszontkeresetében következetesen késedelmi kamat megfizetésére kérte kötelezni a felperest, e

jogállításon túlmenően a bíróságot azonban a fél által megjelölt számítási metodika nem köti.

- [192] Az egységes kamatfizetési időpont azonban csak olyan időszakokon belül állapítható meg, amelyekben a kamatfizetési kötelezettségek ugyanazon jogszabályi rendelkezésen alapulnak, mivel ellenkező esetben e számítási módszer alkalmazása kirívó aránytalanságokhoz vezethetne. E körben jelentős tény az, hogy a perbeli kamatkötelemmel érintett időszak tartama alatt a Ptk. késedelmi kamatra vonatkozó általános szabályai három alkalommal - 2000. évi LXXXVIII. törvény; 2002. évi XXXVI. törvény és a 2013. évi XXXIV. törvény - módosultak. A 2000. évi LXXXVIII. törvény 2000. szeptember 1-jén lépett hatályba, azonban e törvény rendelkezései - figyelemmel a 2/2002. (VI. 3.) PK vélemény 2. és 3. pontjaira is - a 2000. szeptember 1. napja előtt keletkezett jogviszonyból eredő kamatkövetelések esetén csak a 2002. január 1-je utáni időszakra alkalmazhatók. A 2002. évi XXXVI. törvény 2004. május 1-jén, míg a 2013. évi XXXIV. törvény 2013. július 1-jén lépett hatályba. Ebből következően a lejárt használati díj teljes összege négy ún. kamatszámítási periódusra osztható.
- [193] Minderre tekintettel a jelen perben az egységes kamatfizetési kezdő időpont úgy határozható meg helyesen, ha az az egyes „kamatszámítási rezsimek” időbeli hatályának és ebben az időszakban esedékessé vált díjtételek összegének alapul vételével - azaz: sávosan - történik. E sávokon belül pedig - a következőkes bírói gyakorlat alapján a másodfokú bíróság által is alkalmazott - ún. középarányos kezdő időpont meghatározásával megközelítőleg olyan eredmény érhető el, mintha a bíróság minden használati díj-részlet után külön számítaná a kamatot. Mivel pedig az egy-egy kamatfizetési periódusra eső díjtétel az egyes kamatra vonatkozó szabályok módosulásának hatálybalépését követő időszakra teljes összegében esedékessé vált, úgy ettől az átlagos számítás követelménye alapján meghatározott középarányos kezdő időponttól a kifizetésig e részösszegek után a mindenkor hatályos, a késedelmi kamatra vonatkozó általános szabályok alapján kell a kamatot megfizetni.
- [194] A Kúria utal arra is, hogy az 1994. szeptember 1-jétől 2001. december 31. terjedő időszakra eső késedelmi kamatszámítás szabályai körében a 2/2002. (VI. 3.) PK vélemény 4. pontjában felhívott 86/1990. (XI. 14.) Korm. rendelet különös szabályai a jelen perben nem alkalmazhatók, mivel e jogszabály szintén a szerződéses viszonyból eredő kamatkövetelésekre vonatkozik.
- [195] A Kúria a jogerős részítéletnek a perköltségről szóló rendelkezése körében mindenekelőtt utal arra, hogy a jogvitára a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 8/2002. (III. 30.) IM rendelet az irányadó, figyelemmel annak az 5. § (1) bekezdésére, amely szerint a rendelet rendelkezéseit a (hatálybalépésekor) folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell. A rendelet 2002. április 29-én lépett hatályba, majd 2003. augusztus 31-én veszítette hatályát azzal, hogy a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet - a hatályba lépéséről szóló 5. § (1) bekezdése szerint - kizárólag a hatálybalépést követően indult ügyekben kell alkalmazni. Tekintve, hogy a polgári per - az e jogvitára is irányadó elvi tartalmat hordozó 1/1998. polgári jogegységi határozat 2. pontja értelmében - a keresetlevél benyújtásával indul, a másodfokú bíróság helyesen választotta meg az alkalmazandó jogszabályt az ügyvédi munkadíj meghatározása körében.
- [196] Nem értett egyet viszont a Kúria a másodfokú bírósággal abban, hogy az ügyvédi munkadíj összegét az alkalmazandó rendelet 3. § (2) bekezdése alapján mérsékelte. A hivatkozott rendelkezés ugyanis - ahogy arra a felperes is helytállóan hivatkozott a felülvizsgálati kérelmében - kizárólag az ügyvédi megbízási szerződésben kikötött munkadíj alapján ad lehetőséget a díj mérséklésére, a felperes viszont nem kötött ilyen megállapodást.
- [197] Figyelemmel arra, hogy az ügyvédi munkadíj meghatározásához az alkalmazandó rendelet még nem adott támpontokat, a díjmegállapítás főbb elveit a bírói gyakorlat munkálta ki. Az ítélezési gyakorlatban az ügyvédi munkadíjnak - a pertárgy értékén kívül - az elvégzett munkához kell igazodnia, de a bíróságnak figyelemmel kell lennie az ügy jellegére, jelentőségére is (BH

1995.410.). A bíróság a mérlegelés során figyelembe veszi az ügyvéd által szerkesztett beadványok munkaigényességét és a per során tanúsított magatartását, például azt, hogy a kitűzött tárgyaláson (tárgyalásokon) megjelent-e (BDT 2004.946.). Mindebből következően a Kúria a másodfokú eljárásban megállapított munkadíjat mérlegelés alapján határozta meg, és a fentiekben túl figyelemmel volt arra is, hogy ez az összeg kizárólag a másodfokú eljárás során kifejtett ügyvédi tevékenységhez igazodik. Ebből következően a hosszas pertartamot figyelmen kívül hagyva a kifejtett ügyvédi munka minőségére és mennyiségére figyelemmel a 8/2002. (III. 30.) IM rendelet 2. §-a, illetve a régi Pp. 75. § (1) és (2) bekezdése alapján - nem érintve a fellebbezésre lerótt 2.500.000 forint eljárási illetékre tekintettel megállapított költséget - a másodfokú eljárásra megállapított költséget (mint az áfát is magába foglaló ügyvédi munkadíjat) 80.000.000 forintban állapította meg.

[198] Az előzőekben kifejtettekre tekintettel a Kúria a jogerős részítéletet a régi Pp. 275. § (4) bekezdése alapján a felülvizsgálattal támadott részében hatályon kívül helyezte, és a másodfokú bíróság helyébe lépve meghozott részítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét a régi Pp. 253. § (2) bekezdésében foglaltak szerint részben megváltoztatta, és a felperes által az alperesnek fizetendő marasztalás összegét az alperes tulajdonában álló ingatlanok és eszközök, valamint a klinkerkemencék után fizetendő használati díjra, azaz (5.623.904.208 forint + 1.291.207.034 forint + 20.602.619. forint =) 6.935.713.861 forintra leszállította, és a különböző időpontokban esedékessé vált részösszegek után fizetendő késedelmi kamat kezdő időpontját és mértékét a rendelkező részben foglaltak szerint határozta meg. Az alperes viszontkeresetét részben - a szakértő által 305. sorszám alatt csatolt szakvéleményben „N” jelzéssel felsorolt eszközök után használati díj megfizetésére irányuló részében - elutasította. A felperes javára megállapított másodfokú perköltség összegét a fentiek szerint megállapított 80.000.000 forintra felemelte.

[199] A Kúria a fentiekben kifejtett álláspontja szerint a szakértői véleményben „A” jelű csoportba sorolt eszközök alkotórészi minősége megállapítható volt, azok után az alperes alappal tarthatott igényt használati díjra. Az „F” jelű csoportba tartozó eszközök esetében az alkotórészi kapcsolat a szakértői vélemény alapján sem volt megállapítható, azokon az alperes tulajdonjogot nem szerzett, így azok használata folytán használati díj fizetésére nem kötelezhető.

[200] A szakértő a szakvéleményében az „A” és „F” jelű csoportba tartozó eszközök használati díját éves bontásban adta meg, azonban azokat összezszerűségében nem különítette el, így a rendelkezésre álló adatok alapján nem határozható meg, hogy az évenkénti és az összesített díjból mennyi az „A” jelű csoportba, és mennyi az „F” jelű csoportba tartozó eszközök után külön-külön megállapítható használati díj. Emiatt ebben a körben a döntéshez szükséges tények (számszaki adatok) nem álltak rendelkezésre. A Kúria ezért a jogerős részítéletet - az alperes viszontkeresetének a fentieket meghaladó részében helyt adó rendelkezések körében - az elsőfokú bíróság ítéletére is kiterjedően a régi Pp. 275. § (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte és ebben a körben az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

[201] A régi Pp. 275. § (5) bekezdése alapján a következőket hagyja meg az elsőfokú bíróságnak. A megismételt eljárásban hívja fel a szakértőt a szakvélemény kiegészítésére, amely során a szakértő a perbeli időszakra vonatkozóan éves bontásban határozza meg, hogy mennyi az „A” jelű csoportba sorolt - alkotórésznek minősülő - eszközök után fizetendő használati díj. Ha a felperes a megismételt eljárásban megfelelő indokát adja annak, hogy a szakértői véleményben foglaltakhoz képest a földolog (ingatlan vagy egyéb eszköz) és az azzal alkotórészi kapcsolatban álló eszköz pontosabb azonosítása szükséges, akkor ennek függvényében a bíróság hívja fel a szakértőt az alkotórészi kapcsolattal érintett földolog és az alkotórésze pontosabb beazonosítására.

[202] Az elsőfokú bíróság csak a bizonyítás fentiek szerinti kiegészítése után lesz abban a helyzetben, hogy az ügyben a használati díj tárgyában teljeskörűen és megalapozottan döntsön. Mindezekben túlmenően utal arra is a Kúria, hogy a folytatódó eljárásban a beszámítási kifogás

elbírálása mellett az elsőfokú bíróságnak a felperes 2016. április 20-án előterjesztett kérelmével mint a viszontkeresetével összefüggésben kifejtett álláspontjára tekintettel, erről a kérelemről is döntenie kell.

Záró rész

A felperes a felülvizsgálati eljárásban az alperes tulajdonában álló ingatlanok és eszközök, valamint a két klinkerkemence után fizetendő 6.935.713.865 forint használati díjat illetően pervesztesnek, a P. Kft. szakértő által 305. sorszám alatt csatolt szakvéleményben „N” jelzéssel felsorolt eszközök után használati díj megfizetése irányuló keresete vonatkozásában pernyertesnek bizonyult. A Kúria ezért ebben a körben a régi Pp. 270. § (1) bekezdése alapján alkalmazandó 81. § (1) bekezdése szerint - a pervesztesség-pernyertesség arányában - kötelezte a felperest az alperes jogi képviselétével felmerült és a másodfokú eljárási költség megállapítása során kifejtett szempontok alapján számított felülvizsgálati eljárási költségének megfizetésére.

[203] A Kúria az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezett része körében a felek felülvizsgálati eljárásban felmerült perköltségének összegét - a felperes oldalán számolva az általa lerótt felülvizsgálati eljárási illeték arányos részével is - a régi Pp. 275. § (5) bekezdése alapján csupán megállapította, viseléséről az új határozatot hozó bíróság dönt.

[204] A Kúria a határozatát a régi Pp. 274. § (1) bekezdése alapján a felperes kérelmére kitűzött tárgyaláson hozta meg.

Budapest, 2019. szeptember 30.

Dr. Orosz Árpád s.k. a tanács elnöke, Dr. Kiss Gábor s.k. előadó bíró, Dr. Varga Edit s.k bíró